

ЕКОЛОГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Видається за сприяння Professional
Association of Ecologists of Ukraine

ECO BUSINESS

01/2024

Передлатні
індекси:
60750
68155

**ЗЕЛЕНИЙ РОЗВИТОК
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ:
досягати більшого
з меншими витратами**

Розмова з Андрієм Ворфоломєєвим,
директором Центру ресурсоефективного
та чистого виробництва

Живий Журнал
e.ecolog-ua.com

Зміст номера

№ 02 / 2024, лютий

У НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ

**Моніторинг законодавства:
враховуймо січневі зміни**

УПАКОВКА ТА МАРКУВАННЯ

Світлана Березова

**Знак швидкопсувного
продукту: чи треба наносити
на транспортне пакування**

МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ

Ольга Букрєєва

**Управління ризиками:
проблеми інтегрування у
системи менеджменту**

УПАКОВКА ТА МАРКУВАННЯ

Валентина Могутова

**Сиркові вироби: чи
зазначають молоко як
алерген**

ТЕХНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

Марина Кірносова

**Підвищуємо рентабельність
компанії за допомогою
системи збалансованих
показників**

МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ

Людмила Аксьонова

**Сертифікація лісових
господарств та підприємств
лісової промисловості за
міжнародною схемою FSC**

ЕКСПОРТ

Тетяна Литвиненко

**Органічна продукція на
експорт: чи потрібно
сертифікуватись за
українським законодавством**

УПАКОВКА ТА МАРКУВАННЯ

Світлана Фесенко

**Діоксид сірки: коли
зазначати на маркуванні**

ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕЧНІСТЬ

Олена Шульга

**Системи HACCP і VACCP:
захищаємо продукцію й
убезпечуємо систему**

НАССР СВОЇМИ РУКАМИ

Христина Ковальчук

**Впровадження системи
НАССР на харчовому
підприємстві: практичні
рекомендації до програм-
передумов**

ОЩАДЛИВЕ ВИРОБНИЦТВО

Андрій Вінда

**Ощадливе виробництво в IT-
компанії: ідентифікація й
аналіз втрат**

ЕКСПЕРТНИЙ КОМЕНТАР

Запитували – відповідаємо

№ 01 / 2024, січень / ЕКОзаконодавство

Моніторинг законодавства (грудень 2023)

Управління відходами

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 05.12.2023 р. № 1278

[Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами](#)

Постановою затверджено Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами.

Визнано такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України:

- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами»](#) від 13.07.2016 р. № 446.
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами»](#) від 23.12.2021 р. № 1372.

Постанова набирає чинності з дня її опублікування, окрім переліку постанов Кабінету Міністрів України, що втратили чинність, затвердженого цією постановою, які набирають чинності з 09.01.2024 року.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 05.12.2023 р. № 1279

[Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами](#)

Затверджено Порядок створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами, який набирає чинності з 01.01.2025 року.

Визнано такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України:

1. Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів»](#) від 03.07.1998 р. № 1216.
2. Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів»](#) від 31.08.1998 р. № 1360.
3. Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів»](#) від 01.11.1999 р. № 2034.

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 19.12.2023 р. № 1328

[Про затвердження Порядку видачі, відмови у видачі, анулювання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів](#)

У Порядку визначено процедуру видачі, відмови у видачі, анулювання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів.

Надрокористування

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ГЕОЛОГІЇ ТА НАДР УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 20.11.2023 р. № 596

[Про затвердження Річного плану здійснення заходів державного нагляду \(контролю\) Державною службою геології та надр України на 2024 рік](#)

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України [«Про основні засади державного нагляду \(контролю\) у сфері господарської діяльності»](#), з урахуванням Плану здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю) на 2024 рік, затвердженого наказом Державної регуляторної служби України від 14.11.2023 № 183, Держгеонадра затверджено Річний план здійснення заходів державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр України на 2024 рік.

Екоподаток

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 19.12.2023 р. № 1333

[Про затвердження Порядку подання інформації щодо рішень про встановлення податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів, прийнятих на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв'язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами](#)

У Порядку визначено процедуру подання інформації щодо рішень про встановлення податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів (зокрема земельного податку), прийнятих на підставі заяв платників податків про визнання земельних ділянок непридатними для використання у зв'язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами.

Екобезпека

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 04.12.2023 р. № 322

[Про затвердження Методологічних положень державного статистичного спостереження «Витрати на охорону навколишнього природного середовища»](#)

Наказом затверджено Методологічні положення державного статистичного спостереження «Витрати на охорону навколишнього природного середовища», схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України.

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 07.12.2023 р. № 896

[Про затвердження Плану діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з підготовки проєктів регуляторних актів на 2024 рік](#)

Наказом затверджено План діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з підготовки проєктів регуляторних актів на 2024 рік.

Біорізноманіття, аквакультура

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 03.11.2023 р. № 1908

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

21.11.2023 р. за № 2003/41059

[Про затвердження лімітів спеціального використання водних біоресурсів загальнодержавного значення у рибогосподарських водних об'єктах \(їх частинах\) \(крім Азовського та Чорного морів із затоками, причорноморських лиманів, пониззя річки Дністер, Дністровського лиману та річки Дунай\) на 2024 рік](#)

Наказом затверджено ліміти спеціального використання водних біоресурсів загальнодержавного значення у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) (окрім Азовського та Чорного морів із затоками, причорноморських лиманів, пониззя річки Дністер, Дністровського лиману та річки Дунай) на 2024 рік.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 23.11.2023 р. № 2033

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

04.12.2023 р. за № 2100/41156

[Про затвердження квот добування \(вилову\) водних біоресурсів загальнодержавного значення у Дніпровсько-Бузькій гирловій системі, Тилігульському лимані, річці Дунай, пониззі річки Дністер та Дністровському лимані на 2024 рік](#)

Наказом затверджено квоти добування (вилову) водних біоресурсів загальнодержавного значення у Дніпровсько-Бузькій гирловій системі, Тилігульському лимані, річці Дунай, пониззі річки Дністер та Дністровському лимані на 2024 рік.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 04.12.2023 р. № 2096

[Про затвердження квот добування \(вилову\) водних біоресурсів загальнодержавного значення у дніпровських водосховищах на 2024 рік](#)

Наказом затверджено квоти добування (вилову) водних біоресурсів загальнодержавного значення у дніпровських водосховищах на 2024 рік.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 22.12.2023 р. № 1347

[Деякі питання здійснення спеціального використання водних біоресурсів](#)

Постановою затверджено:

- Порядок здійснення спеціального використання водних біоресурсів;
- Типовий договір на право спеціального використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах);
- Типовий договір на право здійснення дослідного вилову у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах).

Також встановлено, що датою запуску компонента Єдиної державної електронної системи управління галуззю рибного господарства, що забезпечує видачу, відмову у видачі, переоформлення, анулювання дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) (для здійснення промислового рибальства, дослідного вилову) засобами Єдиної державної електронної системи управління галуззю рибного господарства є дата повідомлення на офіційному вебсайті Державного агентства розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм про початок його роботи.

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 23.11.2023 р. № 793

[Про затвердження Лімітів використання мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, на мисливський сезон 2023 – 2024 років та встановлення Норм використання \(добування\) одним мисливцем за день інших мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, на мисливський сезон 2023 – 2024 років](#)

Наказом затверджено Ліміти використання мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, на мисливський сезон 2023 – 2024 років, і встановлено Норми використання (добування) одним мисливцем за день інших мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, на мисливський сезон 2023 – 2024 років.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

від 11.09.2023 р. № 1655

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

01.12.2023 р. за № 2090/41146

[Про затвердження форми звітності у сфері аквакультури та інструкції щодо її заповнення](#)

Наказом затверджено форму звітності № 1А-аквакультура (річна) «Звіт про аквакультуру за 20__ рік» та Інструкцію щодо заповнення форми звітності № 1А-аквакультура (річна) «Звіт про аквакультуру за 20__ рік».

Визнано таким, що втратив чинність, наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження форми звітності № 1А-риба (річна) „Виробництво продукції аквакультури за 20__ рік“ та інструкції щодо її заповнення» від 21.03.2012 року № 141.

Андрій Ворфоломеєв,

директор Центру ресурсоефективного та чистого виробництва

№ 01 / 2024, січень / Актуальне інтерв'ю

Зелений розвиток промисловості України: досягати більшого з меншими витратами

Розмова з Андрієм Ворфоломеєвим, директором Центру ресурсоефективного та чистого виробництва

Центр ресурсоефективного та чистого виробництва (далі – Центр РЕЧВ) є національним рушієм у просуванні та впровадженні РЕЧВ в Україні. Його визнають за високу технічну компетентність, надійність та ефективність у виконанні міжнародних і національних технічних РЕЧВ-проектів.

Редакція видання «ECOBUSINESS. Екологія підприємства» дізналась у директора Центру Андрія Ворфоломеєва про досвід упровадження принципів і підходів концепції ресурсоефективного та чистого виробництва на українських підприємствах.

— **ECOBUSINESS.** Розкажіть, будь ласка, про концепцію ресурсоефективного та чистого виробництва та її зв'язок із циркулярною економікою.

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Концепція ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ) полягає в якомога ефективнішому перетворенні на підприємстві вхідних ресурсів (матеріалів, енергії, води) на кінцеву продукцію без втрати її якості. Тобто основна ідея – робити більше з меншими витратами. Водночас відбувається мінімізація кількості непродуктивних виходів – відходів, викидів чи стічних вод. Це підвищує як економічні, так і екологічні та соціальні показники підприємства.

Якщо ми говоримо про циркулярну економіку, то в її основі є три стратегії: звуження потоків ресурсів, їх уповільнення та замкнення. Їх застосовують на різних етапах життя продукту (і його компонентів) – постачання, вироблення, розповсюдження, використання, перероблення. Власне РЕЧВ є способом застосування стратегії звуження на етапі вироблення продукту, адже по суті це спосіб зменшення ресурсоемності продукції за рахунок постійного зменшення непродуктивних втрат. Тобто РЕЧВ – це один із підходів циркулярної економіки поруч із, наприклад, повторним виробництвом, відновленням чи зменшеним (відповідальним) споживанням.

З історичного боку, звісно, концепція ресурсоефективного та чистого виробництва виникла раніше – її запропонували більше 30 років тому Організація Об'єднаних Націй із промислового розвитку (ЮНІДО) та Програма ООН із навколишнього середовища (ЮНЕП), водночас як циркулярна економіка відносно новий підхід і тренд останнього десятиліття. План дій ЄС щодо циркулярної економіки було прийнято у 2015 році, перший Всесвітній форум із циркулярної економіки відбувся у 2017 році у Гельсінкі, а за місяць після нього Центр РЕЧВ у рамках демонстраційного компоненту ЮНІДО програми «Екологізація економік країн Східного партнерства Європейського Союзу» зібрав у Києві круглий стіл «Від ресурсоефективного та чистого виробництва – в напрямку економіки замкнутого циклу в Україні». По суті, наразі відбувається процес інтеграції багатьох компонентів (які найчастіше виникли набагато раніше) в одну велику парасолькову ідею циркулярної економіки.

— **ECOBUSINESS.** Із якою метою було створено та які наразі цілі Центру ресурсоефективного та чистого виробництва?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Центр ресурсоефективного та чистого виробництва було створено у 2013 році в рамках проєкту Організації Об'єднаних Націй із промислового розвитку «Сприяння адаптації і впровадженню ресурсоефективного та більш чистого виробництва шляхом створення і роботи Центру більш чистого виробництва в Україні», який фінансували уряди Швейцарії та Австрії. Назва проєкту якнайкраще описує мету, двома словами – це «просування РЕЧВ». Звісно, цьому передувала

підготовча робота, а сама концепція пілотувалася ЮНІДО в Україні ще з 2007 року. Утім, для ефективного подальшого впровадження РЕЧВ з'явилася потреба інституціоналізації Центру. Подібні процеси відбувались у багатьох інших країнах світу, проте далеко не всі «центри» змогли продовжити існування після завершення материнського проєкту. В Україні він тривав до 2020 року. Ще до закінчення проєкту підтримки ми сформували оновлене бачення та цілі своєї діяльності, які регулярно обговорювали з нашими зацікавленими сторонами під час щорічних засідань Консультативної ради. Якщо продовження популяризації ресурсоефективного та чистого виробництва в Україні та поширення його серед української промисловості є для нас основою, то мету встановили трохи ширшу – сприяти сталому розвитку промисловості в Україні та за кордоном. Під час реалізації цієї мети ми почали працювати в інших країнах: Молдові, Казахстані, Киргизстані, де наш досвід був унікальним і затребуваним, але повномасштабна війна унеможливила подальшу таку діяльність. Тому наразі ми зосереджені на Україні, допомагаємо підприємствам, а також різним партнерам, передусім міжнародним, у впровадженні РЕЧВ та в суміжних галузях (як-от циркулярна економіка, зелене відновлення промисловості).

— **ECOBUSINESS.** Як ви допомагаєте малим і середнім підприємствам упроваджувати практики ресурсоефективного виробництва?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Думаю, відповіді на це запитання варто об'єднати у кілька напрямів, але перед тим хочу зазначити, що зазвичай ми працюємо з підприємствами у рамках різних проєктів технічної допомоги. Передусім нашим партнером є ЮНІДО, але ми впроваджували також проєкти разом із ЮНЕП, GIZ та USAID. Водночас дедалі більше підприємств ініціативно звертаються до нас.

Щодо допомоги у впровадженні практик РЕЧВ на підприємстві, то найбільш прямим є консультування підприємств (проведення РЕЧВ-оцінок) із розробленням звітів із переліком технічних заходів, які дають змогу вдосконалити виробничі процеси. Така робота передбачає технічні вимірювання, побудову балансів (масових, водних, енергетичних), пошук та техніко-економічне обґрунтування доступних рішень, а також створення команди на підприємстві, яка може потім відтворювати цю роботу самостійно або із залученням нашої чи сторонньої допомоги. Також проводимо тренінгові заняття для підприємств з упровадження РЕЧВ або за спеціалізованими темами, на зразок упровадження систем енергетичного менеджменту, енергоефективність під час застосування певного обладнання, пошук зелених альтернатив хімічним речовинам.

Неодноразово співпрацювали з навчальними закладами у впровадженні РЕЧВ, циркулярної економіки, хімічного лізингу до їх навчальних програм. Це не є прямою допомогою підприємствам, але підвищує кваліфікацію майбутніх трудових ресурсів.

Також Центр займається політичною адвокацією РЕЧВ і суміжних областей, намагаючись перенести свій практичний досвід у нормотворчу площину, щоб усунути певні бар'єри. Наприклад,

коли ми працювали в рамках Глобальної програми ЮНІДО з екоіндустріальних парків над розробленням заходів з індустріального симбіозу для підприємств одного українського індустріального парку, ми стикнулися з неможливістю передачі надлишкового тепла (яке скидалося) від одного підприємства до іншого, бо для цього вже потрібна ліцензія на продаж енергії. Тому було запропоновано внести зміни в українське законодавство, а саме в закон про індустріальні парки.

— **ECOBUSINESS. Чи можете поділитися прикладами/результатами позитивної співпраці з українськими підприємствами?**

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Насправді таких прикладів дуже багато. Ми працювали вже приблизно з 250 українськими підприємствами. Найкраще ці результати ілюструють збірники наших бізнес-кейсів, де зібрано всі наші практичні досягнення. Вони допомагають, по-перше, надихати підприємства працювати в цьому напрямі, а по-друге, дають певні підказки щодо відтворення методики на підприємстві. Наприклад, у програмі «Європейський Союз для довкілля» («EU4Environment»), у якій Центр виступає національним партнером ЮНІДО у виконанні компонента 2 «Циркулярна економіка та нові можливості зростання», ми працювали з 12-ма демонстраційними малими та середніми підприємствами та проводили оцінювання за методикою РЕЧВ. Загалом їм було запропоновано 75 заходів, наприклад: облаштування рециркуляції повітря в барабанних сушарках, автоматизація сушильних апаратів, теплоізоляція парової арматури, модернізація системи освітлення, заміна вентилятора в системі аспірації. Вони передбачали зниження річного споживання енергії на 8 500 МВт·год, води – на 21 тис. тонн, утворення викидів – на 2 300 т CO₂-екв. Економічний ефект склав майже 800 тис. євро на рік. За результатами моніторингу, на початку осені 6 заходів перебували у стані впровадження, а 24 уже були впроваджені підприємствами. Наприклад, сільськогосподарська компанія «Гудвеллі Україна» провела налагодження пальників котельного обладнання, що за невеликих інвестицій забезпечило скорочення споживання природного газу на 22 000 м³/рік, запобігання утворенню 48,4 т CO₂-екв/рік і заощадження 19 800 євро/рік. Птахофабрика «Агролайф Транссервіс» встановила дахову сонячну електростанцію потужністю 420 кВт, яка заміщує споживання електроенергії на 473 200 кВт·год/рік (при цьому не утворюється 198 т CO₂-екв) і економить підприємству 88 700 євро/рік. «Ужгородська швейна фабрика» оптимізувала роботу системи освітлення після впровадження регулювання і встановлення світлодіодних світильників. За інвестицій у 5 500 євро, річна економія склала 3 663 євро завдяки скороченню споживання електроенергії на 36 632 кВт·год (на додаток – запобігання утворенню 15,39 т CO₂-екв).

Окрім запропонованих, підприємства впроваджували заходи, які вони розробили самостійно. Поштовхом до цього стали тренінги з РЕЧВ-тематикою, які передбачали створення внутрішньої команди з РЕЧВ на підприємствах. І це результати лише частинки одного з проєктів.

— **ECOBUSINESS.** Які конкретні проєкти чи ініціативи у сфері ресурсоефективного та чистого виробництва Ви вважаєте найбільш успішними та перспективними для України?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Перед відповіддю на це запитання варто узгодити, що ми розуміємо під словом «проєкти», тому що фахівці з різним досвідом мають відмінне сприйняття. Для когось «проєкт» – це креслення заводу, для інших – побудована сонячна електростанція. У зв'язку зі специфікою нашої діяльності для мене «проєкти» – це передусім різні проєкти міжнародної технічної допомоги, завдяки яким намагаються впровадити системні зміни в Україні.

І якщо ми кажемо про ресурсоефективність, то власне нею займалася здебільшого Організація Об'єднаних Націй із промислового розвитку: як приклад, 3 згадані вище проєкти. Водночас було багато інших цікавих суміжних ініціатив: Глобальна програма з екоіндустріальних парків (ЮНІДО) чи проєкти у сфері енергоефективності підприємств і муніципалітетів від GIZ. Успішність цих проєктів вимірюється не стільки показниками досягнутої економії чи зниження впливу на довкілля, а, мабуть, змінами, яких було досягнуто. Насправді, щонайменше всі ці проєкти засвідчили, що в Україні це працює.

Особисто мені подобалася зміна в активностях проєктів під впливом війни. Наприклад, у рамках програми «EU4Environment» ми провели дослідження потреб переміщених підприємств (із допомогою Міністерства економіки України), за результатами якого розробили та надали таким підприємствам низку консультативних послуг у рамках власної компетенції. Так, підприємство легкої промисловості «Денаві», яке було переміщено з Харківської області на Львівщину, визначило за пріоритетний напрям консультування з утворення відходів (до 300 тис. грн у грошовому еквіваленті на рік). У рамках нашої взаємодії було розроблено низку заходів із управління відходами: установлення лазерного верстата для нарізання тканин (скорочує обсяги відходів, зменшуючи міжлекальні випадки, ширину припусків, кількість браку) із частковим поверненням стрічок і тасьми; установлення нової розпушувально-набивної лінії; реалізація відходів іншій компанії для генерації теплової енергії. Для встановлення лазерного верстата компанія скористалась програмою підтримки, яку надавала Львівська обласна військова адміністрація, і в рамках якої були виділені грантові кошти на закупівлю необхідного обладнання. Такі оперативні та комплексні проєкти (коли підприємство отримує не лише консультування, а й ресурси) я вважаю найбільш перспективними з погляду сприяння впровадженню РЕЧВ на підприємствах.

— **ECOBUSINESS.** Чи є конкретні сектори української економіки, які вже активно впроваджують принципи ресурсоефективного виробництва, або які мають потенціал для цього?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Загалом ми працювали з різними секторами економіки. Кілька тенденцій можна виокремити. Одними з найактивніших підприємств у впровадженні РЕЧВ є представники енергоємних галузей. Для більшості виробництв найбільш вартісним ресурсом є енергія. Тому ми багато працювали з сектором виробництва будівельних матеріалів, із машинобудуванням, деякими напрямками харчової промисловості (особливо там, де наявні теплові процеси). Утім, ресурсоефективність – це не лише про енергію. Наразі маємо відзначити запит на правильне поводження з відходами, особливо в легкій промисловості. Підприємств дуже цікавить, що можна робити з відходами, але, мабуть, тут головне почати зі скорочення їх утворення. Загалом потенціал української промисловості досить значний.

— **ECOBUSINESS.** Як Ви оцінюєте рівень свідомості підприємств і громадян щодо важливості ресурсозбереження та чистого виробництва в Україні?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Тут я би не відповідав власне про громадян і ресурсоефективне чи чисте виробництво, адже ця концепція нішево стосується виробничого процесу та залишається поза увагою широкого загалу. Щодо підприємств, я думаю, це для них не щось нове (зокрема завдяки нашій роботі). Підприємства розуміють і концепцію, і переваги РЕЧВ, що не завжди, щоправда, веде до конкретних дій.

Що ж до суспільства, думаю, є широкий запит на більш зелені технології, екологічність, усвідомленість споживання. Звісно всі ці речі трохи відходять на другий план у зв'язку з війною, але ми бачимо підтримку громадськістю зелених ініціатив в Україні. Наприклад, того самого закону про обмеження використання пластикових пакетів.

— **ECOBUSINESS.** Як Ви оцінюєте роль громадськості та неприбуткових організацій у формуванні екологічної свідомості та стимулюванні екологічної діяльності?

— **Андрій Ворфоломеєв:**

Загалом є три основні гравці у формуванні екологічної свідомості: уряд, бізнес і громадськість. Останньому я би віддав основну роль зараз.

У нашій державі, власне, і до війни було не так багато ресурсів для успішного промотування екосвідомості і, зокрема, фінансових. Мабуть, це не те, чим у нас державні органи звикли займатися. Хоча, звісно, певні досить гучні ініціативи були оголошені перед війною. Під час війни, знову ж таки, це далеко не перша необхідність.

Щодо українського бізнесу, то йому (особливо коли ми кажемо про малі та середні підприємства) не вистачає запасу міцності у воєнний час, щоб допомагати формуванню екологічної свідомості. Адже це до певної міри виховання свого споживача, що несе і певні ризики, і витрати. Компанії з наявним ресурсом наразі, мабуть, більше зосереджені на формуванні національної свідомості та допомозі армії та постраждалим українцям, що нині є більш важливою задачею.

Саме тому громадськість і неприбуткові організації, які залишаються активними у цій сфері, мають допомагати змінювати свідомість суспільства, демонструвати позитивні кейси та залучати міжнародну підтримку в стимулюванні екологічної діяльності. На щастя, в Україні сформувався досить потужний пласт таких організацій.

— ECOBUSINESS. Як Ви оцінюєте міжнародну співпрацю в сфері екології та ресурсозбереження України? Які виклики та перешкоди Ви вбачаєте у впровадженні принципів ресурсоефективного виробництва в українській економіці?

— Андрій Ворфоломеєв:

Україна радо бере на себе різні екологічні зобов'язання і далі у співпраці з різними міжнародними партнерами намагається їх виконати. Багато країн у певний спосіб допомагають Україні. Окремо треба відзначити, звісно, Європейський Союз, і, зокрема, інтеграційні процеси. Але хотілось би бачити більше спроможності від України як держави у координації зусиль різних партнерів і у сприянні розвитку співпраці з різними міжнародними інституціями.

Щодо викликів у впровадженні принципів РЕЧВ в українській промисловості, то, звісно, окремо стоїть війна. Якщо ми кажемо про війну, то питання екології чи ефективності – це не ті питання, які будуть першочерговими. Якщо у вас немає вікон, а на вулиці зима, мабуть, ви навряд чи будете роздумувати над екологічністю чи енергоефективністю різних вікон, а закриєте діру тим, що є доступним. Це знову приводить нас до питання зеленого відновлення промисловості й усієї економіки. Адже якісь термінові заходи можуть у довшій перспективі стати бар'єрами для впровадження найкращих рішень, що знову призведе до відставання економіки. Тому хотілося б правильно використати цей неприємний привід оновлення промисловості.

Якщо ж говорити про традиційні бар'єри, то я би назвав відсутність державного стимулювання – позитивного чи негативного. Тому що бізнес розуміє переваги РЕЧВ, але не поспішає змінюватися. Навіщо робити додаткові дії, якщо все працює (до певного часу)? Тому важливо стимулювати бізнес, але на введення регуляторних зобов'язань потрібна політична воля та скрупульозна робота над нормативкою разом із підприємствами, щоб уникнути формального впровадження. Мабуть, цей додатковий тиск наразі жодна зі сторін процесу не зможе потягнути. Щодо «позитивного» стимулювання, то для цього потрібен як фінансовий ресурс, так і допомога у програмуванні бажаних системних змін.

Із погляду підприємств, найголовніша проблема у впровадженні РЕЧВ – це відсутність фінансових ресурсів. Але, як на мене, ситуація трохи інша. Наш досвід засвідчує, що у підприємств (малих і середніх) немає спроможності залучати ці ресурси. В Україні діють чимало державних і міжнародних програм підтримки, якими їхня цільова аудиторія зазвичай і не цікавиться.

Також я би виокремив низьку технічну спроможність підприємств у забезпеченні постійного вдосконалення (а РЕЧВ саме про це), адже персонал, який би мав цим займатися, просто перевантажений задачами підтримки поточного рівня виробництва. Тому за іронією долі найактивніше прагнуть впроваджувати РЕЧВ ті підприємства, які виробництва не мають: такі, що вже зупинилися, чи такі, що лише планують свою діяльність.

Утім, ресурсоефективність неодмінно стане пріоритетом українських підприємств, оскільки вона забезпечуватиме їх конкурентоспроможність і надаватиме доступ до участі у глобальних ланцюгах доданої вартості (завдяки підтвердженню екологічності). Без ресурсоефективності навіть за перебування на «сировинній» частині ланцюжка виграти конкуренцію буде неможливо.

— ECOBUSINESS. Яким Ви бачите майбутнє розвитку ресурсоефективного та чистого виробництва в Україні? Які плани та цілі у вашої організації щодо цього?

— Андрій Ворфоломеєв:

Згідно з теорією змін, вони починають відбуватися лише коли певна частина піонерів спробує цей шлях, не розчарується і продовжить працювати. Тоді процес змін набиратиме обертів. Думаю, в Україні ми знаходимося на цьому етапі поступового прискорення зростання. Є національна практика, національний досвід, внутрішні та зовнішні стимули. Останні я згадав вище – це тиск інтеграції в глобальні ланцюги створення вартості та допуск до ринків (не лише Європи), які поступово стають більш зеленими. Ми вже давно спостерігаємо тиск на українські підприємства з боку їх міжнародних партнерів (поки великих груп) із вимогами екологічності. Такі підприємства найактивніші у взаємодії з нами. Ну і, звісно, завжди найважливішими драйверами на впровадження РЕЧВ є ціни на ресурси – енергію, матеріали, воду. І якщо водні ресурси у нас поки доступні, решта згаданих будуть дедалі серйозніше ставити питання перед підприємствами щодо раціональності їх використання. І хоча зараз у рамках проєктної діяльності більше звертають увагу на експорт чи відповідність стандартам, саме РЕЧВ може давати підприємствам глибинні системні

зміни, які потім полегшують досягнення згаданих задач. Тому впевнений, що впровадження ресурсоефективності в промисловості буде лише поглиблюватися, і ціль Центру РЕЧВ – бути надійним партнером у цьому процесі для національних і міжнародних зацікавлених сторін.

Водночас ми будемо прагнути максимально ефективно використовувати наш набутий за десять років досвід у пілотуванні нових ініціатив у вітчизняній промисловості й розширювати сферу нашої діяльності. Уже зараз ми працюємо над застосуванням в Україні альтернатив із зеленої хімії, переходом від індустріальних до екоіндустріальних парків, розробленням цифрових інструментів; готуємо пілотування підходів циркулярної економіки, пов'язаних насамперед із процесом виробництва: дизайном, повторним виробництвом, ремонтом, відновленням ресурсів.

Ми віримо, що майбутнє української промисловості полягає в інноваційності, підвищенні доданої вартості продукції, екомодернізації та інтеграції в глобальні ланцюги. І ми своєю щоденною працею будемо допомагати у наближенні цього майбутнього.

Розмову вела Тетяна Михайленко,

виpuskova редакторка журналу «ECOBUSINESS. Екологія підприємства»

Людмила Хоміч,
адвокат, екологічний аудитор

№ 01 / 2024, січень / Актуальне роз'яснення

Перевірка матеріально-технічної бази ліцензіата у сфері управління відходами: кроки здобувача та що у фокусі Міндовкілля

Як відомо, до видачі ліцензії на господарську діяльність у сфері управління відходами обов'язковій перевірці підлягає відповідність матеріально-технічної бази здобувача ліцензії встановленим вимогам. Зазначену перевірку проводить Міндовкілля за місцем провадження діяльності у встановленому порядку.

[Порядок здійснення перевірки відповідності матеріально-технічної бази здобувача ліцензії технологічним вимогам до здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, правилам технічної експлуатації установок та технологічним регламентам](#) затверджено наказом Міндовкілля від 31.10.2023 № 729 (далі – Порядок).

Підстави для проведення перевірки

За Порядком підставою для проведення перевірки матеріально-технічної бази здобувача ліцензії встановленим вимогам є заява здобувача ліцензії, яку подають у Міндовкілля в електронній формі шляхом використання інформаційної системи управління відходами (далі – Система), що є функціональним модулем Єдиної екологічної платформи «ЕкоСистема» та формується автоматично програмними засобами Системи на підставі інформації, що була внесена суб'єктом господарювання під час створення облікового запису в Системі та/або під час подання заяви, у електронній формі в Системі.

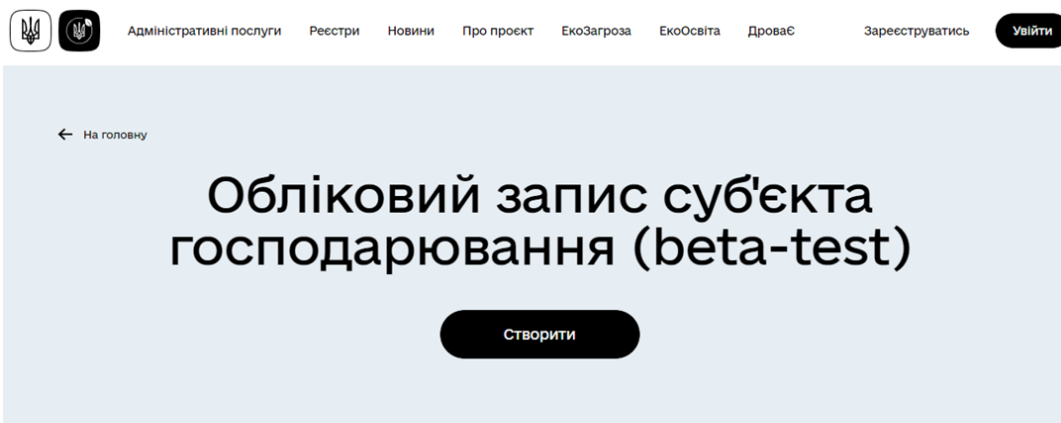
Із урахуванням того, що постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2023 р. № 1279 [«Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами»](#) набрала чинності 09.12.2023 року, здобувачі ліцензії тільки в грудні отримали можливість подати заявку на проведення перевірки матеріально-технічної бази.

Дії здобувача ліцензії

Крок 1. Створення облікового запису

Обліковий запис у функціональному модулі е-Відходи передбачає внесення до інформаційної системи інформацію та відомості щодо:

- ідентифікаційного коду згідно з ЄДРПОУ/РНОКПП;
- кодів видів економічної діяльності;
- контактної інформації суб'єктів у сфері управління відходами;
- місцезнаходження об'єкта збирання, зберігання, відновлення та/або видалення відходів/місця утворення відходів;
- опису основної діяльності, під час якої відходи утворюються, оброблюються;
- проєктної потужності місця утворення відходів, об'єкта оброблення відходів.

Крок 2. Подання заяви

Заяву подають в електронній формі. Вона формується автоматично програмним комплексом на підставі інформації, яку було внесено під час реєстрації.

Міндовкілля протягом 20 робочих днів із дня отримання відповідної заяви здобувача ліцензії повідомляє останнього про дати проведення перевірки шляхом використання Системи. **Повідомлення, отримане через Систему, вважають таким, що належним чином отримано.**

Заява про проведення перевірки відповідності МТБ здобувача ліцензії (Beta-test)

Замовити

Потрібен вхід за допомогою цифрового підпису, BankID або MobileID

Умови отримання:
Надається засобами
ЕкоСистеми

Перевірка проводиться Міндовкілля за місцем провадження діяльності здобувача ліцензії (ліцензіата) у відповідності із цим Порядком. Строк здійснення перевірки не може перевищувати 20 робочих днів з дня отримання відповідної заяви здобувача ліцензії (ліцензіата).

Тривалість проведення перевірки не може перевищувати двох робочих днів.

Крок 3. Підготовка до перевірки

Здобувач ліцензії має забезпечити:

- можливість доступу на територію та виробничі приміщення, об'єкти представників Міндовкілля;
- наявність дозвільних документів і документів, які дають можливість ідентифікувати матеріально-технічну базу, підтверджують право власності чи оренди, підтверджують відповідність кваліфікаційним вимогам персоналу;
- наявність технологічних регламентів.

Окрім наявності документів, здобувач ліцензії повинен забезпечити відповідність матеріально-технічної бази технологічним вимогам до здійснення господарської діяльності

з управління небезпечними відходами, правилам технічної експлуатації установок та технологічним регламентам.

Зокрема:

1. Правилам технічної експлуатації установок відповідно до правил технічної експлуатації об'єктів оброблення відходів, затвердженим Міндовкілля.

Важливо, що **нині вказані правила не затверджено**. Міндовкілля розроблено відповідний проєкт, який перебуває на узгодженні. **Відсутність вимог до технічної експлуатації об'єктів оброблення відходів фактично унеможлиблює проходження перевірки.**

2. Покриття промислового(их) майданчика(ів) для тимчасового зберігання відходів неруйнівним і непроникним для небезпечних відходів матеріалом з автономним зливовідводом, що виключає потрапляння поверхневого стоку з майданчиків у загальний зливовідвід та захищає відходи від дії атмосферних опадів та вітру, відповідно до ДСТУ 4462.3.01:2006.

3. Наявність стаціонарних або пересувних вантажно-розвантажувальних механізмів, зокрема документів, які дають можливість їх ідентифікувати та підтверджують право власності чи оренди.

4. Наявність відведених і спеціально обладнаних майданчиків.

5. Наявність достатньої кількості тари для двотижневого зберігання відходів.

6. Наявність на установці автономного посту моніторингу викидів в атмосферне повітря.

7. Відповідність температури 850 – 1100° у камері горіння, дожигу – 1200°, що зчитується з датчиків, при запуску установки спалювання (сумісного спалювання).

8. Наявність автоматизованого контролю технологічного процесу за допомогою систем сигналізації та блокування, що спрацьовують у разі перевищення граничних параметрів технологічного процесу та запобігають виникненню аварій.

9. Відповідність матеріально-технічної бази технологічним регламентам здобувача ліцензії.

Крок 4. Супровід перевірки

Перед початком проведення перевірки уповноважені посадові особи Міндовкілля зобов'язані пред'явити керівнику здобувача ліцензії або уповноваженій ним особі **направлення** на проведення перевірки та **службове посвідчення**, що засвідчує уповноважену посадову особу Міндовкілля, і надати здобувачу ліцензії **копію направлення на проведення перевірки**.

Здобувач ліцензії зобов'язаний допускати уповноважених посадових осіб Міндовкілля до здійснення перевірки та забезпечувати умови для її проведення, надати на письмову вимогу уповноважених посадових осіб Міндовкілля документи, необхідні для проведення перевірки.

Здобувач ліцензії під час здійснення перевірки має право:

- вимагати від уповноважених посадових осіб Міндовкілля додержання вимог законодавства;
- бути присутнім під час здійснення перевірки;
- вимагати нерозголошення інформації, що є комерційною таємницею здобувача ліцензії;
- одержати один примірник акта перевірки й ознайомитися з ним;
- надати в письмовій формі свої пояснення, зауваження або заперечення до акта перевірки.

Крок 5. Оформлення результатів перевірки

За результатами перевірки складають акт перевірки, примірну форму якого визначено в [додатку 2](#) до Порядку.

Акт перевірки складають в останній день проведення перевірки в електронній формі шляхом використання Системи, його підписують уповноважені посадові особи Міндовкілля та направляють програмними засобами Системи в кабінет суб'єкта господарювання, відповідно до якого було здійснено перевірку.

Акт перевірки за результатами перевірки відповідності матеріально-технічної бази технологічним вимогам до здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, правилам технічної експлуатації установок та технологічним регламентам, направлений через Систему, вважають таким, що належним чином отриманий.

Термін дії акта перевірки матеріально-технічної бази здобувача ліцензії технологічним вимогам до здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, правилам технічної експлуатації установок та технологічним регламентам **становить шість місяців із дня його складання та підписання.**

№ 01 / 2024, січень / Судова практика

Підстави для призупинення діяльності підприємства: окрема думка судді Верховного Суду

Судові справи у сфері довкілля є складними й обтяжливими. Така ситуація пов'язана із багатшаровістю природоохоронного законодавства, складністю доведення причинно-наслідкових зав'язків і суперечливістю судової практики, зокрема на рівні Верховного Суду.

Часто рішення мають формальний характер, без належного та повного дослідження всіх обставин справи.

Наприклад, на розгляді Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду перебувала справа № 160/11107/20 за позовом Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (далі також Держекоінспекція, позивач) до приватного підприємства (далі також Підприємство, відповідач) про застосування заходів реагування, касаційну скаргу в якій подано відповідачем.

Постановою Верховного Суду від 21.11.2023 р. касаційну скаргу Підприємства задоволено. Під час прийняття зазначеної постанови Верховний Суд виходив із того, що як вбачається з аналізу норм Закону України [«Про екологічну експертизу»](#), чинного на момент отримання відповідачем позитивного висновку повторної державної екологічної експертизи, і положень Закону України [«Про оцінку впливу на довкілля»](#), такий висновок зберігає свою чинність та має статус висновку з оцінки впливу на довкілля, а його дія продовжується у випадку початку реалізації суб'єктом господарювання рішення щодо об'єкта державної екологічної експертизи.

Верховний Суд констатував, що зазначений висновок державної екологічної експертизи зберіг свою чинність після введення в дію Закону України [«Про оцінку впливу на довкілля»](#) і мав статус висновку з оцінки впливу на довкілля.

Відповідно Верховний Суд визнав помилковими посилання Держекоінспекції на наявність підстав для застосування до Підприємства заходу реагування шляхом зупинення його діяльності у зв'язку з необхідністю отримання висновку з оцінки впливу.

[Ознайомитися з повним текстом рішення Суду.](#)

Проте **формальні висновки Верховного Суду спростовуються матеріалами справи та більше, – спонукають деяких суддів формувати окрему думку.**

Зокрема в цій справі наявна окрема думка судді Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду Наталії Коваленко від 23.11.2023 р.

”

1. Підприємством під час господарської діяльності **не було додержано проєктних рішень**, передбачених техніко-економічним обґрунтуванням (далі – ТЕО) проєкту «Рекультивация звалища відходів у верхів'ях балки Розсохувата по Криворізькому шосе» і висновком повторної державної екологічної експертизи.

Зокрема, підприємством не реалізовано у повному обсязі природоохоронні заходи, передбачені висновком експертизи та ТЕО проєкту, а саме:

- влаштування дренажно-водовідводного каналу, призначеного для зниження існуючого рівня ґрунтових вод;
- влаштування нагорної водовідводної канами;
- влаштування протифільтраційної основи (піддону) вздовж лінії сполучення низового відкосу та поверхні днища от вершка;
- влаштування дренажної призми з фільтруючих матеріалів поверх піддону;
- влаштування дренажного трубопроводу для перехоплення фільтрату;
- влаштування приймального колодезя фільтрату зі збірних залізобетонних елементів.

Невиконання (нереалізація) вищевказаних природоохоронних заходів, вимог ТЕО проєкту та висновку експертизи було встановлено за результатами перевірок.

2. Обставинами справи підтверджується, що **усі вищевказані порушення**, які полягають у невиконанні проєктних рішень, передбачених ТЕО проєкту та умовами висновку державної екологічної експертизи, Підприємством **не усунуті як станом на момент проведення позивачем останньої перевірки, так і на час звернення його з позовом, розгляду і вирішення справи у судах**

попередніх інстанцій, на дати ухвалення ними судових рішень, які оскаржені в касаційному порядку.

3. Також встановлено, що внаслідок указаних порушень природоохоронного законодавства відбувається забруднення поверхневих водних об'єктів, навколишньої місцевості та земельних ділянок, розташованих поруч зі сміттєзвалищем.

Суддя звертає увагу на те, що спосіб викладення Держекоінспекцією позовних вимог дає можливість зрозуміти їх так, що необхідність повного зупинення діяльності Підприємства обґрунтовується, зокрема, такими підставами:

- недодержання проєктних рішень, передбачених ТЕО проєкту;
- невиконання умов висновку державної екологічної експертизи;
- діяльність завдає шкоду довкіллю;
- порушення залишаються неусунутими.

До усунення порушень, а отже й до виконання усіх вимог, передбачених ТЕО проєкту та умовами висновку державної екологічної експертизи, а не лише до отримання висновку з оцінки впливу на довкілля, і просив зупинити діяльність Підприємства позивач.

Однак, усі викладені обставини судом касаційної інстанції залишені поза увагою та без жодної оцінки, тому призвели до прийняття Верховним Судом постанови, яка не відповідає закону та критеріям, що ставляться до судового рішення.

Під час викладення окремої думки Суддя звертає увагу на висновки цього самого Суду щодо застосування норм права, якими врегульовано підстави та порядок застосування заходів реагування в разі виявлення порушень вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Зокрема, у справі № 160/7772/18 (постанова від 22.10.2021 р.) Верховний Суд сформулював висновок щодо **визначення суті, правового значення, основних ознак, умов і підстав застосування заходів реагування у сфері державного нагляду (контролю), які є необхідним оперативним і превентивним способом впливу на порушника з метою усунення існування загрози життю та здоров'ю людей.** Застосування таких заходів зумовлено виключно наявністю підстав, які засвідчують наявність для життя і здоров'я людей загрози внаслідок забруднення довкілля.

Такий захід реагування, як зупинення в судовому порядку певного виду господарської діяльності, зокрема часткове, за своєю природою **є запобіжним заходом, який покликаний запобігти поширенню негативного впливу виробництва на навколишнє середовище та здоров'я громадян,** а його застосування в найкоротші строки покликане мінімізувати такий вплив і шкоду (висновок Верховного Суду, викладений у постанові від 17.05.2019 р. у справі № 826/3031/18).

Також Верховний Суд у постановках № 807/1410/17 від 11.09.2019 р. та № 804/3983/18 від 31.03.2021 р. звертає увагу на те, що **захід реагування у вигляді повного зупинення будівництва (робіт) є виключним заходом, вибір якого є можливим у разі, якщо виявлені порушення реально створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей.**

Повне або часткове зупинення виробництва є більш суворим заходом реагування за винесення припису. **Під час прийняття судового рішення мають бути враховані не лише обставини і підстави, які спонукали позивача як суб'єкта владних повноважень звернутися до суду з позовом про застосування заходів реагування, а й ті, які існують на час ухвалення судового рішення.** У протилежному випадку застосування заходів реагування, як виключного заходу, в судовому порядку поширюватиметься на всіх суб'єктів господарювання, щодо яких проведено перевірку і встановлено порушення, які за оцінкою спеціально уповноваженого органу, створюють реальну загрозу життю та/або здоров'ю людей. Утім, за своїм змістом і суттю такого заходу, він застосовується до усунення виявлених порушень та існування реальної загрози життю та/або здоров'ю людей, у зв'язку з чим його застосування після усунення виявлених порушень втрачає той сенс, який законодавством покладений як основа і правова підстава його застосування (висновки, наведені у постановках Верховного Суду у постановках від 11.09.2019 у справі № 807/1410/17 та від 22.10.2019 у справі № 816/1349/16).

Існування одних лише цих обставин, які підтверджені наявними у матеріалах справи доказами, за висновками Верховного Суду, наведеними у зазначених вище постановках, було достатньо для того, щоб застосувати запропоновані Держекоінспекцією заходи реагування, не кажучи вже про низку інших грубих порушень відповідачем вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, на які позивач вказував у своєму позові, та які станом на момент звернення до суду з цим позовом залишалися неусунутими й були зафіксовані у матеріалах перевірок, проведених у 2017 – 2020 роках, спричиняли забруднення атмосферного повітря, поверхневих водних об'єктів та підземних вод, навколишньої місцевості сміттєзвалища, навколишніх земельних ділянок, несанкціоноване звалювання відходів, облік і паспортизацію яких не здійснювали тощо.

Очевидно, що такі порушення об'єктивно становили загрозу для життя і здоров'я людей внаслідок забруднення довкілля, а отже, зумовлювали наявність передбачених законом підстав для застосування заходів реагування, указаних у вимогах позову Держекоінспекції.

Вікторія Міхеєнко,

к. х. н., доцент кафедри прикладної екології, хімії і охорони праці
Донбаської національної академії будівництва і архітектури

№ 01 / 2024, січень / **Управління відходами**

Місця розміщення відходів: план узгодження з вимогами законодавства

Одним із критичних напрямів реформування системи управління відходами є управління місцями розміщення відходів.

Із одного боку, місця розміщення відходів (далі – МРВ), полігони здебільшого не відповідають будівельним і нормативним вимогам, перевантажені та є джерелом техногенної небезпеки. З іншого – Директива Європейського Парламенту та Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів зобов'язує оператора полігона чи МРВ планувати, виконувати заходи, спрямовані на вдосконалення технічного стану, оснащеності та подальшої експлуатації МРВ, організувати контроль за їх впливом на довкілля, створювати нормальні умови праці та протипожежної безпеки, що відповідають європейським вимогам.

Із цією метою за [п. 5 Прикінцевих та Перехідних положень](#) Закону України «Про управління відходами» (далі – Закон) передбачено перехідний період і встановлено, що з **1 січня 2030 року експлуатація МРВ (полігонів, звалищ), що не оснащені системами вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату, системами моніторингу викидів в атмосферне повітря та моніторингу забруднення ґрунтів і підземних вод, заборонена.**

Чи є альтернатива?

Якщо регіональним планом управління відходами передбачено продовження строку експлуатації МРВ (полігонів, звалищ), які не відповідають вимогам Закону, суб'єкт господарювання, що здійснює управління таким місцем розміщення відходів, повинен разом із документами на отримання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів подати план і техніко-економічне обґрунтування приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства.

За вказаних обставин, вимоги, що вводяться з 01 січня 2030 року, не застосовують, якщо суб'єкт господарювання, що здійснює управління місцем розміщення відходів, виконує план приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства згідно з графіком, визначеним умовами дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів.

Вимоги до плану приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Із червня 2023 року Міндовкілля опубліковано [відповідний проєкт](#), який проходив громадське обговорення, доопрацювання і на нині подано в Державну регуляторну службу на погодження.

[Про погодження проєкту Наказу](#)

Основні положення Вимог

МРВ, для яких розробляють план приведення у відповідність

Вимоги поширюються на місця розміщення відходів (полігони та звалища), щодо яких регіональним і місцевим планами управління відходами передбачено **продовження строку експлуатації та які мають можливість за місткістю для подальшого захоронення відходів**, а також **мають не більше ніж одну з таких ознак:**

- відсутня проєктно-кошторисна документація;
- не відповідають за своїм розміщенням державним будівельним або санітарно-епідеміологічним нормам;
- відсутній протифільтраційний екран із коефіцієнтом фільтрації води, що відповідає державним будівельним нормам.

Строк планування

План приведення розробляють на строк експлуатації місця розміщення відходів за місткістю, але **не більше ніж на 10 років із дня введення в дію Вимог.**

У разі відсутності оснащення місця розміщення відходів системами вилучення та знешкодження біогазу та/або фільтрату та системами моніторингу стану атмосферного повітря, ґрунтів і підземних вод, **строк виконання відповідних заходів Плану приведення – до 01 січня 2030 року.**

Вихідні дані для планування

Оператор МРВ розробляє План приведення на підставі вихідних даних, до яких можуть належати:

- документи на право власності, користування або оренди земельної ділянки, оформлені та зареєстровані в установленому законом порядку;
- звіти з результатами топографічних досліджень;
- звіти з результатами геологічних і гідрогеологічних досліджень;
- інструкції з експлуатації місця розміщення відходів і догляду за ним;
- відомості про наявну матеріально-технічну базу;
- звіти за результатами вимірювань, досліджень та обстежень місця розміщення відходів;
- протоколи моніторингу стану атмосферного повітря, підземних та поверхових (за наявності) вод, ґрунту, шумового впливу, фільтрату та біогазу;
- акти перевірок органів державного нагляду (контролю).

Структура і зміст Плану

Для зручності перегляду подаємо зведену таблицю.

Таблиця. Елементи структури плану та їх характеристика

Елементи структури плану	Характеристика
Зміст Перелік умовних позначень, символів, скорочень Вступ	Наводять інформацію в описовій формі про місцезнаходження місця розміщення відходів, природно-кліматичні умови, обсяги надходження та захоронення відходів, а також фінансово-економічні параметри функціонування місця розміщення відходів
Розділ I. Характеристика місця розміщення відходів	
Розділ II. Аналіз поточного стану місця розміщення	Наводять дані про земельну ділянку, загальну площу земельної ділянки, її цільове призначення, особливості розташування в рельєфі (рівнинний, схиловий,

відходів 2.1. Ділянка місця розміщення відходів	вододільний, ярово-балковий, котлований (кар'єрний), гірський, змішаний), кадастровий номер (за наявності), найменші відстані від її границь до аеропортів, курортних та рекреаційних зон, відкритих водоймищ, заповідних зон, місць відпочинку перелітних птахів, морського узбережжя, межі міст, житлової та громадської забудови, сільськогосподарських угідь, автомобільних та залізничних шляхів, лісового масиву чи лісопосадок. Окрім того, зазначають результати проведених топографічних, геологічних та гідрогеологічних досліджень і визначають відповідність ділянки місця розміщення відходів вимогам державних будівельних норм
2.2. Основні елементи місця розміщення відходів	Наводять інформацію про зонування території місця розміщення відходів, наявність і покриття під'їзних доріг, кількість, розміри та конструкцію робочих карт, наявність та площу майданчиків підготовки відходів і зберігання ізолювального матеріалу, забезпечення і стан інженерних мереж, наявність і стан огорожі, стан зелених насаджень і визначають їх відповідність вимогам законодавства та державних будівельних норм
2.3. Основні об'єкти та споруди місця розміщення відходів	Указують характеристику та дані про основні об'єкти й споруди, що розташовані на території місця розміщення відходів, їх конструктивні матеріали та характеристики, технологічне оснащення і обладнання та визначають їх відповідність вимогам державних будівельних норм
2.4. Основні засоби механізації, машини, механізми та устаткування	Зазначають дані про кількість і тип техніки та допоміжних транспортних засобів, а також інших машин, механізмів й обладнання, що використовують для виконання технологічних операцій на місці розміщення відходів, зазначають технічний стан, порядок обслуговування та перевіряють їх достатність згідно з вимогами законодавства та державних будівельних норм
2.5. Технології захоронення відходів	Наводять характеристику процедур захоронення відходів, застосування техніки, ізолювального матеріалу та визначають відповідність вимогам законодавства
2.6. Вилучення та знешкодження біогазу і фільтрату	Наводять дані про наявні системи збирання та знешкодження біогазу і фільтрату з урахуванням дати їх введення в експлуатацію, виробничих показників і щорічних обсягів знешкодження біогазу та фільтрату за весь період експлуатації, а також інформації про їх власників
2.7. Санітарно-захисна зона	Указують дані про фактичні розміри санітарно-захисної зони та відстані від краю робочих карт до межі житлової

та громадської забудови, території парків, садів, скверів, ділянок оздоровлювальних і фізкультурно-спортивних установ, місць відпочинку, садівницьких товариств та інших із урахуванням інформації про скорочення розміру санітарно-захисної зони, і здійснюють перевірку дотримання розмірів санітарно-захисної зони відповідно до вимог законодавства

Наводять інформацію про наявні засоби та обладнання для контролю, моніторингу, дезінфекції, дезінсекції та дератизації побутових приміщень полігону, стан облаштування місць відбору проб, обладнання для відлякування птахів і зменшення неприємних запахів (за наявності), а також порядок виконання моніторингу результатів впливу місця розміщення відходів на навколишнє природне середовище та їх порівняння з гранично-допустимими концентраціями, нормативними показниками або показниками допустимого вмісту, що встановлені нормативно-правовими актами, а також результати перевірок органів державного нагляду (контролю)

2.8. Виконання природоохоронних та санітарно-епідеміологічних заходів

Зазначають інформацію про режими та порядок роботи місця розміщення відходів, організаційну структуру та штатний розпис, санітарно-гігієнічні умови праці та заходи щодо виконання вимог з охорони праці відповідно до нормативно-правових актів

2.9. Охорона праці

Наводять інформацію про технічні засоби, які наявні на місці розміщення відходів, призначені для запобігання, виявлення, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі, стан їх утримання та відповідність вимогам нормативно-правових актів

2.10. Засоби протипожежного захисту

Указують перелік характеристик місця розміщення відходів, відповідні їм вимоги законодавства та за кожною характеристикою виконують аналіз відповідності вимогам законодавства і визначають можливість їх приведення у відповідність з вимогами законодавства разом із обґрунтуванням. Узагальнений аналіз відповідності характеристик місця розміщення відходів вимогам законодавства наводять у вигляді таблиці за встановленою формою

2.11. Узагальнений аналіз відповідності місця розміщення відходів вимогам законодавства

**Розділ III.
Планування заходів з приведення місця**

Зазначають опис характеристик місця розміщення відходів разом із його проєктною та щорічною місткістю і строком експлуатації, які передбачені регіональним і місцевим планом управління відходами, а також

**розміщення
відходів у
відповідність з
вимогами
законодавства**

інформацію про розвиток системи управління відходами та нові об'єкти оброблення відходів, що заплановані до впровадження в регіоні, де розташоване місце розміщення відходів разом зі строками їх реалізації (за наявності)

**3.1. Інформація з
регіонального та
місцевого планів
управління
відходами**

Наводять план оператора місця розміщення відходів щодо удосконалення його характеристик, розширення матеріально-технічної бази, продовження експлуатації, створення чи оновлення системи контролю і моніторингу, поліпшення протипожежної безпеки й умов праці

**3.2. План
удосконалення
місця розміщення
відходів**

Зазначають обґрунтування заходів Плану приведення, строки їх впровадження, фінансове забезпечення, включаючи загальний обсяг фінансування та, за необхідності, джерела фінансування, а також зазначають положення законів України, інших нормативно-правових актів і державних будівельних норм, на які спрямовується реалізація заходів. **Орієнтовний перелік заходів, які рекомендовано додати до Плану приведення, а також умови їх застосування, подаємо нижче.** Строки впровадження заходів варто встановлювати для кожного з них та не перевищувати загальний строк, на який розробляють План

**3.3. Забезпечення
приведення місця
розміщення
відходів у
відповідність з
вимогами
законодавства**

**3.4. Техніко-
економічне
обґрунтування
приведення місця
розміщення
відходів у
відповідність з
вимогами
законодавства**

Наводять техніко-економічні показники приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства на підставі визначених заходів, які, серед іншого, мають містити вихідні дані, прийняті припущення та умови, що можуть істотно впливати на результати оцінки техніко-економічних показників

3.5. План дій

Указують заходи з удосконалення технічних характеристик місця розміщення відходів, оновлення його матеріально-технічної бази та поліпшення експлуатації, забезпечення системами вилучення та знешкодження фільтрату і біогазу, створення чи оновлення системи контролю і моніторингу впливу місця

Перелік заходів із приведення у відповідність

розміщення відходів на довкілля, поліпшення
протипожежної безпеки й умов праці

Оператор місця розміщення відходів самостійно
визначає перелік заходів, які включають до Плану
приведення, із урахуванням розвитку місця розміщення
відходів, результатів аналізів його характеристик, строку
експлуатації, складності реалізації, економічної
доцільності та наявності фінансування

[Орієнтовний перелік заходів, які рекомендується включати до Плану приведення, а також умови їх застосування](#)

Виконання Плану й інформування

Оператор місця розміщення відходів повинен щорічно розміщувати інформацію про результати виконання заходів Плану приведення на своєму офіційному вебсайті та/або офіційному вебсайті власника місця розміщення відходів.

За результатами виконання заходів Плану приведення оператор місця розміщення відходів повинен протягом усього життєвого циклу місця розміщення відходів забезпечувати зберігання підтверджувальної інформації та документації:

- договори на виконання робіт або послуг;
 - звіти про дослідження та інженерні вишукування;
 - проєктно-кошторисна документація;
 - експертні звіти про розгляд проєктної документації;
 - акти виконаних робіт;
 - акти введення в експлуатацію;
 - протоколи вимірювань впливу місця розміщення відходів на навколишнє природне середовище згідно з вимогами санітарно-епідеміологічного законодавства;
 - акти перевірок органів державного нагляду (контролю) тощо.
-

Юлія Шупик,

еколог, ТОВ «Центр практичної екології»

№ 01 / 2024, січень / Актуальне роз'яснення

Про затвердження методичних рекомендацій із післяпроектного моніторингу

Процедуру оцінки впливу на довкілля здійснюють з метою запобігання шкоди довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, із урахуванням державних, громадських і приватних інтересів.

Загальні зауваги

Основні засади здійснення оцінки впливу на довкілля визначені Законом України [«Про оцінку впливу на довкілля»](#) (далі – ЗУ «Про ОВД»).

Відповідно до [ст. 2 ЗУ «Про ОВД»](#), **оцінка впливу на довкілля** – це процедура, що передбачає:

- підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля;
- проведення громадського обговорення;

- аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;
- надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу;
- врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності.

У висновку з оцінки впливу на довкілля зазначають екологічні умови провадження планованої діяльності, зокрема порядок, строки та вимоги до післяпроектного моніторингу.

Післяпроектний моніторинг здійснюють із метою виявлення будь-яких розбіжностей і відхилень у прогнозованих рівнях впливу й ефективності заходів із запобігання забрудненню довкілля та його зменшення. Основні засади щодо проведення післяпроектного моніторингу визначено в [ст. 13 ЗУ «Про ОВД»](#). Порядок, строки і вимоги до здійснення післяпроектного моніторингу визначають у пункті 6 висновку з оцінки впливу на довкілля.

Вимоги до формування звіту

За весь час функціонування процедури оцінки впливу на довкілля вимоги до формування звітів із післяпроектного моніторингу (далі – ППМ) були відсутні, тому суб'єкти господарювання це робили на власний розсуд. Однак, минулого року Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України підготувало й оприлюднило [проект Методичних рекомендацій щодо підготовки звіту з ППМ](#), де описані вимоги до структури й оформлення звіту, аналізу моніторингової інформації та її подання.

Відповідно до проекту Методичних рекомендацій, пропонована структура звіту з післяпроектного моніторингу має містити 6 розділів (табл.).

Таблиця. Рекомендована структура звіту з ППМ

Частина звіту	Рекомендації щодо змісту
Описова частина	Характеристика особливостей програми ППМ з урахуванням вимог, визначених у висновку з ОВД, а також умов проведення моніторингу протягом звітного періоду

Частина звіту

Рекомендації щодо змісту

Мета і завдання ППМ	<p>Характеристика мети ПММ з урахуванням мети, визначеної законодавством (ст. 13 ЗУ «Про ОВД»). Завдання ППМ варто зазначати з огляду на спеціальні завдання, визначені на підставі вимог у висновку з ОВД та (за потреби) інших прогнозованих впливів на довкілля</p> <p>Інформацію, що буде наведено в цьому розділі, запропоновано структурувати відповідно до завдань ППМ, зазначених вище. Наприклад, відповідно до проєкту Методичних рекомендацій, розділ може містити:</p> <ul style="list-style-type: none">• моніторинг фактичного впливу на певні чинники довкілля, наприклад, якість повітря, клімат, зміну клімату та викиди парникових газів, підземні води, поверхневі води, ґрунти і стан земель, фауна, флора, ландшафти, природоохоронні території у сукупності з моніторингом виконання й ефективності відповідних заходів із запобігання і зменшення негативних впливів;• моніторинг ризиків для здоров'я населення, пов'язаних із фактичним впливом діяльності на стан довкілля;
Отримані результати ППМ та їх оцінка	<ul style="list-style-type: none">• моніторинг фактичних взаємодій і взаємозв'язків між чинниками довкілля, унаслідок яких виникає або значно посилюється кумулятивний вплив господарської діяльності на довкілля або здоров'я людей. <p>Під час висвітлення результатів моніторингу запропоновано зазначити використані методи й методики, дати характеристику отриманим результатам досліджень і на їх підставі оцінювати фактичний вплив та фактичну ефективність реалізованих заходів, порівняно з прогнозованими (наведеними у звіті з ОВД). Окрім того, отримані результати запропоновано порівнювати й оцінювати відповідність екологічним і гігієнічним нормам та нормативам (за наявності), параметрам, установленим у висновку з ОВД, показникам екологічної ефективності або іншим критеріям оцінки (фонові концентрації, порогові величини, що використані в рекомендаціях ВООЗ щодо охорони здоров'я або в інших міжнародних організаціях та фінансових установах щодо показників екологічної ефективності тощо)</p>

Частина звіту	Рекомендації щодо змісту
Висновки та (за потреби)	У висновку запропоновано узагальнити наведену в звіті інформацію щодо розбіжностей між прогнозованим і фактичним визначення впливом на довкілля та здоров'я населення й ефективність необхідних ужитих заходів щодо запобігання та зменшення негативних додаткових впливів заходів
Перелік посилань	Зазначення джерела інформації, що згадують у звіті
Додатки	До додатків запропоновано включати первинні дані (протоколи тощо), а також (у разі потреби) подробиці проведених робіт із моніторингу та досліджень: детальний опис використаних методик чи спеціальних програм моніторингу, графічні та картографічні матеріали, інші науково-технічні деталі

Окрім того, у проєкті Методичних рекомендацій є інформація щодо обробки та перевірки достовірності даних, які використовують у звіті ППМ. Зокрема вказано на необхідність використання шкали градацій для класифікації фактичного впливу господарської діяльності на довкілля та визначення необхідних додаткових заходів у випадку відхилень від нормативів. Також надано рекомендації щодо звітування, зокрема рекомендований період звітування (повний календарний рік; частина року від дати початку провадження господарської діяльності (або початку календарного року) до дати завершення господарської діяльності (або завершення календарного року)) та періодичність і строки подання звітів.

Рекомендації з визначення уповноваженим органом вимог до здійснення ППМ із розгляду звіту з ППМ наведені в останніх розділах проєкту Методичних рекомендацій.

Загалом затвердження методичних рекомендацій може сприяти уніфікації та узгодженню дій суб'єктів господарювання щодо підготовки та подання звітності з післяпроєктного моніторингу.

Вікторія Міхеєнко,

к. х. н., доцент кафедри прикладної екології, хімії і охорони праці
Донбаської національної академії будівництва і архітектури

№ 01 / 2024, січень / **Актуальне роз'яснення**

Моніторинг і звітність щодо викидів парникових газів: статус лабораторії

Моніторинг і звітність щодо викидів парникових газів повинні бути повними й охоплювати викиди всіх парникових газів, які передбачені для відповідного виду діяльності, від технологічних процесів і спалювання з усіх джерел викидів парникових газів та від усіх матеріальних потоків, які належать до відповідного виду діяльності.

Також моніторинг і звітність щодо викидів парникових газів повинні бути узгодженими та зіставними в часі. Із метою забезпечення узгодженості та зіставності в часі моніторингу та звітності оператор використовує однакові методики моніторингу та набори видів даних з урахуванням змін до методик моніторингу, затверджених Міндовкіллям у плані моніторингу.

Оператор збирає, записує, групує, аналізує та документує дані моніторингу, зокрема припущення, посилення, дані про діяльність, розрахункові коефіцієнти, у прозорий спосіб, який забезпечує надання верифікатору та Міндовкілля можливості відтворити процес визначення обсягу викидів парникових газів.

Основними в цьому процесі є лабораторні дослідження та саме лабораторія, яка проводить аналізи для визначення розрахункових коефіцієнтів.

Вимоги до лабораторії

Чи є альтернатива?

Під час реалізації в листопаді 2023 року змін до [Порядку здійснення моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 р.№ 960, Урядом конкретизовано вимоги до лабораторії.

Зокрема, за загальним правилом, оператор зобов'язаний забезпечити, щоб лабораторія, яка проводить аналізи для визначення розрахункових коефіцієнтів, мала акредитацію відповідно до [ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019](#) (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій» або акредитацію в будь-якій із країн, національний орган з акредитації якої є членом міжнародної або регіональної організації з акредитації за [ISO/IEC 17025:2017](#), або за відповідними іншими стандартами, якими їх може бути замінено, на застосування відповідних аналітичних методів. У разі акредитації лабораторії в іншій країні оператор подає підтвердні документи з перекладом державною мовою.

Водночас **оператору надали право використовувати лабораторію, не акредитовану** відповідно до [ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019](#) (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій» або відповідно до [ISO/IEC 17025:2017](#), або за відповідними іншими стандартами, якими їх може бути замінено, для визначення розрахункових коефіцієнтів **тільки за умови, якщо доступ до акредитованих лабораторій є технічно нездійсненним або призведе до необґрунтованих витрат, і якщо лабораторія відповідає вимогам, еквівалентним тим, що встановлені [ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019](#)** (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», або за відповідним іншим стандартом, яким його може бути замінено.

Неакредитована лабораторія вважається такою, що відповідає вимогам, еквівалентним тим, що встановлені [ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019](#) (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», або за відповідним іншим стандартом, яким його може бути замінено, за умови надання оператором Міндовкілля обґрунтованого підтвердження відповідності лабораторії вимогам до управління якістю та технічної компетентності.

Лабораторія вважається такою, що відповідає вимогам до управління якістю, якщо лабораторія має систему управління якістю, сертифіковану акредитованим органом з оцінки відповідності на відповідність вимогам [ДСТУ ISO 9001:2015](#) (ISO 9001:2015, IDT) «Системи управління якістю. Вимоги», або за відповідним іншим стандартом, яким його може бути замінено, або має іншу сертифіковану систему управління якістю, застосовну для проведення відповідних аналітичних методів.

Технічна компетентність лабораторії має підтверджуватися відповідними документами про те, що лабораторія є компетентною та здатною отримувати технічно обґрунтовані результати за допомогою відповідних аналітичних процедур. Таке підтвердження може бути отримане шляхом здійснення добровільної оцінки відповідності за умови, що підтвердження технічної компетенції охоплює:

- управління компетентністю персоналу щодо покладених на нього завдань;

- приміщення та умови для провадження лабораторної діяльності;
 - вибір аналітичних методів і необхідних стандартів;
 - за необхідності управління відбором проб та їх підготовкою, зокрема контроль за цілісністю проб;
 - за необхідності розроблення та валідацію нових аналітичних методів або застосування методів, які не охоплюються міжнародними чи національними стандартами;
 - оцінку невизначеності;
 - управління обладнанням, зокрема процедурами калібрування, налаштування, технічного обслуговування та ремонту обладнання, та зберігання записів щодо цього;
 - управління та контроль щодо даних, документів і програмного забезпечення;
 - управління калібрувальними засобами та стандартними зразками;
 - забезпечення якості калібрування та результатів випробувань, зокрема регулярну участь у заходах із перевірки кваліфікації, застосування аналітичних методів до сертифікованих стандартних зразків, міжлабораторні порівняння із акредитованими лабораторіями;
 - управління процесами залучення зовнішніх підрядників;
 - управління завданнями, скаргами клієнтів і забезпечення своєчасних коригувальних дій.
-

Вікторія Міхеєнко,

к. х. н., доцент кафедри прикладної екології, хімії і охорони праці
Донбаської національної академії будівництва і архітектури

№ 01 / 2024, січень / **Управління відходами**

Відпрацьовані оливи: особливості управління

Сферу поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) урегульовано постановою Кабінету Міністрів України [«Деякі питання збирання, перевезення, зберігання, оброблення \(перероблення\), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил \(олив\)»](#) від 17.12.2012 р. № 1221 (далі – Постанова).

Дія цієї Постанови поширюється на таких суб'єктів господарювання всіх форм власності:

- суб'єкти, що виробляють або ввозять на територію України для вільного використання мастила (оливи), унаслідок використання яких утворюються відпрацьовані мастила (оливи) за визначеним [Порядком](#) переліком;
- суб'єкти, що провадять діяльність зі збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив);
- суб'єкти, у процесі діяльності яких на території України утворюються відпрацьовані мастила (оливи);
- суб'єкти, які надають послуги з промислової заміни мастил (олив);
- суб'єкти, які здійснюють заміну мастил (олив) у транспортних засобах у пунктах заміни мастил (олив).

Усі суб'єкти господарювання, які провадять діяльність у сфері управління відпрацьованими мастилами (оливами), уживають заходів для недопущення:

- потрапляння відпрацьованих мастил (олив) у поверхневі та підземні води, ґрунти, а також у каналізаційні системи та в контейнери для збирання побутових відходів;
- наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок здійснення збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та знешкодження відпрацьованих мастил (олив);
- змішування відпрацьованих мастил (олив) з нафтою (газовим конденсатом), бензином, гасом, паливом (дизельним, судновим, котлово-пічним, мазутом), охолоджуючими та гальмівними рідинами, розчинниками та іншими подібними речовинами і матеріалами, якщо це не передбачається технологією оброблення (перероблення) та утилізації на переробних підприємствах, а також їх захоронення;
- здійснення заміни відпрацьованих мастил (олив) у місцях, не призначених для цього, та зливання їх в ємності, що не відповідають нормативним вимогам;
- застосування відпрацьованих мастил (олив) як антиадгезійних матеріалів і засобів для просочення будівельних матеріалів;
- змішування відпрацьованих мастил (олив) з продукцією, що містить галогенорганічні сполуки;
- вивезення відпрацьованих мастил (олив) на полігони побутових і промислових відходів з подальшим захороненням;
- видалення відпрацьованих мастил (олив) шляхом їх спалювання.

Окрім загальних правил поводження з відпрацьованими мастилами (оливами), кожен із зазначених суб'єктів має спеціальні повноваження, що вказані в таблиці.

Таблиця. Спеціальні повноваження суб'єктів господарювання

Виробники та імпортери мастил (олив)

У разі самостійного забезпечення збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив)

Самостійно забезпечують збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізацію та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив), які утворюються внаслідок використання вироблених чи ввезених ними на територію України мастил (олив),

У разі передачі відпрацьованих мастил (олив)

У разі відсутності відповідної матеріальної бази та дозвільних документів, укладають договори про виконання робіт із переробниками відпрацьованих мастил (олив), що мають зазначену **ліцензію**

за наявності власної матеріально-технічної бази та ліцензії на право провадження господарської діяльності у сфері поводження з небезпечними відходами

Коментар. За вимогами Законів України [«Про управління відходами»](#) та [«Про ліцензування видів господарської діяльності»](#) передбачено ліцензування господарської діяльності з **управління** небезпечними відходами. Перехідними положеннями Закону України [«Про управління відходами»](#) передбачено, що суб'єкти господарювання у сфері управління небезпечними відходами, що здійснюють збирання та оброблення небезпечних відходів, зобов'язані отримати ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами протягом шести місяців з моменту набрання чинності цим Законом **(тобто до 09 січня 2023 року)**. Постановою Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами»](#) від 05.12.2023 р. № 1278 затверджено ліцензійні умови господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Відповідні зміни до Порядку не внесені. З іншого боку, обмежені строки отримання ліцензії унеможливають належне поводження з відпрацьованими мастилами (оливами)

Забезпечують роздільне збирання відпрацьованих мастил (олив), якщо це передбачено технологією їх оброблення (перероблення) та утилізації

У разі передачі відпрацьованих мастил (олив), ведуть первинний облік ввезених і вироблених мастил (олив) та **подають щокварталу до 10 числа наступного місяця** до Держекоінспекції інформацію за звітний квартал про обсяги ввезених та вироблених мастил (олив) згідно з [додатком 4 до Порядку](#)

Коментар. Інформація за звітний квартал про обсяги ввезених та вироблених мастил (олив) передбачає дані щодо збирання, перевезення, зберігання, **оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження**. Водночас за Законом України «Про управління відходами» операції з управління відходами – це збирання, перевезення, **відновлення та видалення** відходів

Ведуть первинний поточний облік кількості відпрацьованих мастил (олив) та **подають щокварталу до 10 числа наступного місяця** до Держекоінспекції інформацію про стан поводження з

відпрацьованими мастилами
(оливами) за формою згідно з
[додатком 5 до Порядку](#)

Коментар. Інформація про стан поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) передбачає інформацію про код відпрацьованих мастил (олив) згідно з [ДК 005-96](#) та назву відпрацьованих мастил (олив) згідно з ДК 005-96, що також не узгоджено з вимогами Закону України «Про управління відходами». За вимогами Закону Класифікація здійснюється відповідно до [Національного переліку відходів і Порядку класифікації відходів](#)

Забезпечують проведення аналізу проб продуктів оброблення (перероблення) та утилізації відпрацьованих мастил (олив) у лабораторіях, акредитованих в установленому законодавством порядку

Здійснюють відповідно до законодавства заходи щодо забезпечення збирання й утилізації тари, у якій містяться мастила (оливи), що виробляються або ввозяться на територію України для вільного використання зазначеними суб'єктами господарювання

Переробники відпрацьованих мастил (олив)

Забезпечують організацію та проведення робіт зі збирання, перевезення, зберігання, **оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив)** відповідно до умов договорів, укладених з імпортерами, виробниками мастил (олив) та споживачами мастил (олив)

Забезпечують роздільне збирання відпрацьованих мастил (олив), якщо це передбачено технологією їх **оброблення (перероблення) та утилізації**

Ведуть первинний поточний облік

кількості відпрацьованих мастил (олив) та **подають щокварталу до 10 числа наступного місяця** до Держекоінспекції інформацію про стан поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) за формою згідно з [додатком 5 до Порядку](#)

Забезпечують проведення аналізу проб продуктів оброблення (перероблення) та утилізації відпрацьованих мастил (олив) у лабораторіях, акредитованих в установленому законодавством порядку

Забезпечують створення та функціонування системи збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив)

Споживачі мастил (олив)

У разі самостійного забезпечення збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив) у разі наявності власної матеріально-технічної бази та ліцензії на право провадження господарської діяльності у сфері поводження з небезпечними відходами

Самостійно забезпечують відповідно до норм, передбачених [пунктом 9 цього Порядку](#), збирання, перевезення, зберігання, **оброблення (перероблення), утилізацію та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив)**, які утворилися внаслідок його діяльності

У разі передачі відпрацьованих мастил (олив)

Забезпечують роздільне збирання (накопичення) відпрацьованих мастил (олив) згідно із законодавством у сфері поводження з небезпечними відходами та умовами відповідних договорів із переробниками відпрацьованих мастил (олив) на їх збирання, перевезення, зберігання,

оброблення (перероблення), утилізацію та/або знешкодження

Здійснюють первинний облік щодо придбаних мастил (олив), їх використання, подальшого поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) та **подають щокварталу до 10 числа наступного місяця** до Держекоінспекції інформацію про стан поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) за формою згідно з [додатком 5 до Порядку](#)

Забезпечують проведення аналізу проб продуктів оброблення (перероблення) та утилізації відпрацьованих мастил (олив) у лабораторіях, акредитованих в установленому законодавством порядку

Суб'єкти господарювання, які здійснюють заміну мастил (олив) у транспортних засобах у пунктах заміни

У **добровільному порядку** подають щокварталу до 10 числа наступного місяця до Держекоінспекції інформацію про стан поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) за формою згідно з [додатком 5 до Порядку](#)

Забезпечують здавання відпрацьованих мастил (олив) на приймальні пункти або безпосередньо переробникам відпрацьованих мастил (олив)

Здійснюють первинний облік щодо придбаних мастил (олив), їх використання, подальшого поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) та **подають щокварталу до 10 числа наступного місяця** до Держекоінспекції інформацію про стан поводження з відпрацьованими мастилами (оливами) за формою згідно з [додатком 5](#) (окрім суб'єктів господарювання, які здійснюють заміну мастил (олив) у транспортних засобах у пунктах заміни)

Отже, незважаючи на нормативне регулювання управління відпрацьованими мастилами (оливами), **нормативне регулювання не узгоджено і з питань своєчасного отримання ліцензії, і щодо подання звітності**. Тому знову сферу управління відпрацьованими мастилами (оливами) переведено у формальне русло.

Наталія Козбур,
промисловий еколог

№ 01 / 2024, січень / NEWS

COP28: інсайти кліматичних рішень

У Дубаї завершилася чергова конференція учасників Рамкової конвенції ООН щодо зміни клімату (COP28).

Конференція Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату 2023 року, або Конференція сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН), відома як COP28 (аббревіатура від англ. Conference of the Parties of the UNFCCC), була 28-ю конференцією ООН зі зміни клімату та відбувалася з 30 листопада по 12 грудня в Експо-Сіті, Дубай, Об'єднані Арабські Емірати.

Передісторія

COP – це назва конференцій ООН зі зміни клімату. Їх метою є огляд прогресу, досягнутого членами Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН) щодо обмеження зміни клімату.

Конференцію COP проводять щорічно (окрім 2020 року у зв'язку з пандемією COVID-19) із 1995 року. Захід має на меті узгодити політику урядів щодо обмеження підвищення глобальної температури й адаптації до наслідків, пов'язаних зі зміною клімату.

Сторони-учасниці – це уряди, які ратифікували Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (РКЗК ООН), Кіотський протокол та/або Паризьку угоду.

COP щорічно змінює країну-господаря, згідно з ротацією між регіонами світу. Країна, яка приймає учасників, призначає президента для нагляду за дискусіями, який відіграє вирішальну роль у взаємодії з урядами й іншими зацікавленими сторонами, пропонує напрям і бачення та, зрештою, сприяє формулюванню досягнутих домовленостей.

Ці конференції є провідними глобальними форумами для багатостороннього обговорення питань зміни клімату та мають неймовірно насичений графік. Конференції, які щорічно чергуються між п'ятьма регіональними групами ООН, є офіційними зустрічами Конференції Сторін (Conference of the Parties (COP)), Конференції Сторін, що виступає в якості зустрічі Сторін Кіотського протоколу (Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Kyoto Protocol (CMP)), і Конференції Сторін, яка виступає в якості наради Сторін Паризької угоди (the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Paris Agreement (the CMA)).

До них також належать засідання допоміжних органів (the SBSTA and the SBI) та будь-які спеціальні групи для переговорів. Секретаріат Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (РКЗК ООН, англ. United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) підтримує всі установи, які беруть участь у переговорах, а також Бюро COP/CMP/CMA, що є виконавчим органом, який консультує президента конференції.

Рішення під час COP приймають на підставі консенсусу, що робить процес досягнення згоди важким та емоційно насиченим у зв'язку з різними потребами й інтересами сторін, що беруть участь у конференції.

За останні два десятиліття конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату експоненціально зросли в масштабах: від невеликих робочих сесій до найбільших щорічних конференцій, які наразі проводять під егідою Організації Об'єднаних Націй, і є одними з найбільших міжнародних зустрічей у світі. Міжурядові переговори також стають дедалі складнішими та включають дедалі більшу кількість офіційних осіб урядів у всьому світі на всіх рівнях, а також величезну кількість представників громадського суспільства та глобальних ЗМІ.

Передумови проведення COP28

COP28 відбувся на тлі того, що 2023 рік став офіційно найспекотнішим в історії. Глобальна температура була вищою за доіндустріальну на 1,4°C, що максимально близько до межі в 1,5°C. Кожен місяць, починаючи з червня, був найспекотнішим за всю історію спостережень, а у листопаді два дні температура була вищою за доіндустріальний рівень на 2 градуси.

На COP28 завершився перший цикл «глобальної інвентаризації» кліматичних планів (Global Stocktake – GST), куди країни-підписантки Паризької угоди подають звіти щодо стану виконання своїх кліматичних цілей. Кожне підбиття підсумків – це дворічний процес, який відбувається щоп'ять років для оцінювання спільного прогресу світу в досягненні кліматичних цілей.

У вересні 2023 року, напередодні відкриття COP28, Організація Об'єднаних Націй опублікувала першу дворічну оцінку глобального прогресу в уповільненні кліматичних змін під назвою «Глобальний підсумок». Цей тип огляду було створено під час COP26 у Глазго та планують повторювати щоп'ять років. У доповіді йшлося, що необхідна поступова відмова від викопного палива. Раніше ООН уникала подібних заяв.

Глобальне підбиття підсумків вважають центральним результатом COP28, оскільки воно містить усі елементи, які обговорювали, і тепер можуть бути використані країнами для розроблення більш ефективних планів заходів щодо зміни клімату до 2025 року. Підсумок визнає наукове підґрунтя, яке вказує на необхідність скоротити на 43% глобальні викиди парникових газів до 2030 року порівняно з рівнем 2019 року, щоб обмежити глобальне потепління до 1,5°C. Але у ньому зазначено, що **сторони не досягають цілей Паризької угоди.**

Серед 17 основних висновків звіту варто звернути увагу на такі:

- Паризька угода та кліматичні заходи, що були впроваджені в результаті, значно допомогли скоротити викиди парникових газів. У 2011 році прогноз потепління у перспективі до 2100 року становив 3,7 – 4,8°C. Після COP27 у 2022 році прогнозували 2,4 – 2,6°C, а у випадку виконання всіх заходів, прогноз потепління складає 1,7 – 2,1°C.
- Станом на вересень 2023 року світ не знаходиться на шляху до досягнення цілей Паризької угоди для того, щоб мати більше ніж 50% шансів обмежити підвищення температури до 1,5°C і більше ніж 67% шансів обмежити його до 2°C. Збільшення глобальних викидів повинно досягти піку до 2025 року.
- Щоб обмежити потепління до 1,5°C, потрібні трильйони доларів. Фінансові потоки потребують істотних змін.
- Більш ефективне міжнародне співробітництво та взаємодія мають вирішальне значення для досягнення цілей Паризької угоди.

Основні суперечливі моменти COP28

Конфлікт інтересів

Конференція COP28 зазнала широкої критики ще до її початку у зв'язку з суперечливим президенством Султана Аль Джабера (керівного директора та головного виконавчого директора Національної нафтової компанії Абу-Дабі (ADNOC Group) і державного бізнесу з відновлюваних джерел енергії «Masdar»). Це перший випадок в історії COP, коли генеральний директор нафтової компанії очолює конференцію.

Країна-господар (Об'єднані Арабські Емірати) є однією з найбільш вразливих до зміни клімату країн світу у зв'язку з дуже жарким і вологим кліматом. Червоне море та Перська затока є регіонами з найбільшою кількістю екстремальних температурно-вологісних явищ у світі, у яких кілька разів були перевищені безпечні пороги температури. Іншими

наслідками, які відчувають у регіоні, є пилові бурі, підвищення рівня моря та посуха. Водночас ОАЕ також відома своєю непрозорою екологічною політикою та роллю основного виробника викопного палива.

Чимало делегатів мали сумніви, що саміт, організований нафтовою державою, через конфлікт інтересів зможе привести світ до низьковуглецевого майбутнього. Заяви про грінвошинг Аль Джабера, юридична неможливість критикувати еміратські корпорації в ОАЕ, прихований доступ ADNOC до електронної пошти конференції та запрошення сирійського президента – усе це викликало занепокоєння щодо чесності конференції. Ботоферми, організовані для захисту Аль Джабера та ОАЕ, також були виявлені в червні 2023 року. 21 листопада Аль Джабер заявив перед початком конференції, що за поступовою відмовою від використання викопного палива в досягненні 1,5°C немає наукового підґрунтя. Шість днів потому з'явилися витоки документів, що свідчили про плани ОАЕ розширювати виробництво викопного палива та використати конференцію для укладання нових угод із торгівлі викопним паливом з іншими країнами. Це викликало міжнародний резонанс. Аль Джабер заперечив ці звинувачення і стверджував, що ОАЕ не потребує головування на конференції для укладання ділових угод.

Окрім цього, державні нафтові та газові родовища в ОАЕ було звинувачено у щоденному факельному спалюванні газу, незважаючи на те, що 20 років тому вони взяли на себе зобов'язання дотримуватися політики нульового регулярного спалювання.

Факельне спалювання – це спалювання видобутого газу, який не збирається та не продається. Світовий банк назвав його «марнотратним і забруднювальним». Спалювання відбувається, коли не встановлено обладнання для його уловлювання, або коли газ має бути несподівано викинутий із міркувань безпеки. Факельне спалювання також дає змогу вивільнити деяку кількість незгорілого газу метану, який є потужним парниковим газом.

Усе це призвело до закликів щодо зняття Аль Джабера з головування на COP28. Утім, він залишився на цій посаді. Окрім того, для участі в саміті зареєструвалися щонайменше 1 300 співробітників організацій зі сфери видобування викопного палива. Організатори вважають, що такі організації також мають брати участь у переговорах. Деякі з них, наприклад, такі нафтогазові гіганти, як «Shell», «Chevron», «TotalEnergies» зазначили, що брали участь у саміті, щоб просувати зелені та низьковуглецеві технології.

Найбільший вуглецевий слід від COP28

Кілька коментаторів критикували той факт, що COP28 мала понад 70 000 акредитованих відвідувачів, а також використання приватних літаків багатьма особами для участі. За оцінками, ця зустріч матиме найбільший вуглецевий слід серед усіх кліматичних самітів.

Серед іншого також мали місце звинувачення у придушенні протестів екоактивістів і використання цифрового стеження за правозахисниками та членами громадянського суспільства в ОАЕ, разом із учасниками COP28.

Рішення, прийняті на COP28

Основна угода конференції щодо відмови від викопного палива ґрунтувалася на Глобальному підсумку, який опублікували у вересні 2023 року. Документ зафіксував, що країни не наближаються до зменшення впливу на глобальне потепління.

Відмова від використання вугілля, нафти та газу стала одним із найбільш суперечливих питань дубайської конференції. Хоча вже давно визнано, що зміну клімату спричиняє спалювання вугілля, нафти та газу, багато урядів не мають наміру зупинитися в цьому плані чи переглядати наявні підходи. Більше того, згідно з новою доповіддю ООН, нафтові держави навіть планують значне розширення виробництва, що «підірве світовий вуглецевий бюджет і поставить під загрозу майбутнє людства».

До всього через недосягнення згоди в цьому році щодо поетапної відмови від викопного палива виникла загроза підризу довіри до саміту, оскільки під час минулорічних перемовин делегати не змогли закликати до поетапної відмови від усіх видів викопного палива, попри те, що за це виступала коаліція з 80 країн. Практично з усіх питань під час минулорічного COP27 не було досягнуто прогресу або навіть спостерігався регрес. У тексті остаточного рішення зменшили важливість мети утримання підвищення глобальної температури в межах 1,5°C, повторили з рішення COP26 фразу «зменшення використання вугілля» замість повної відмови та не врахували інші види викопного палива. Було очевидно, що політика країни-господаря в питаннях клімату впливає на потенціал переговорів. Очікували, що 2023 рік навряд чи стане виключенням.

Переговори були близькі до провалу, але через протест малих тихоокеанських островів, які дуже постраждали у зв'язку зі зміною клімату, країни погодилися «відійти» від викопного палива.

Фінальний документ зустрічі обговорювали кілька днів. Суперечки тривали навколо пункту щодо відмови від використання викопного палива, а саме вугілля, нафти та газу. Позиції країн розподілилися від тих, які виступали за поступову відмову, до тих, хто висловився проти навіть згадки викопного палива у фінальному документі.

Терміни проведення COP28 були продовжені на один день, оскільки учасники ніяк не могли дійти згоди. У підсумку учасники конференції не змогли взяти на себе чіткі зобов'язання щодо відмови від викопного палива, хоча саме відмову обговорювали як один із варіантів фінального рішення. Наприклад, Саудівська Аравія, росія та Ірак заявили, що не підтримують текст, якщо він закликатиме до відмови від викопного палива. Країни-підписанти також пішли на поступки в деяких пунктах угоди. Так, Китай та Індія не збираються відмовлятися від вугільних електростанцій. Обидві держави разом будують нові потужні заводи, щоб задовольнити попит, який зростає. Тож у результаті з їх же подачі також було виключено пункт про припинення будівництва нових вугільних станцій.

Врешті COP28 завершилася угодою, яка засвідчує про «початок кінця» ери викопного палива. У документі все ж прописали скорочення використання країнами вугілля, нафти та газу, але не

вказали конкретні цифри та терміни. 13 грудня Аль Джабер оголосив про досягнення остаточної компромісної угоди між залученими країнами, яка закликає всі країни відмовитися від викопного палива «справедливим, упорядкованим і рівноправним чином», щоб запобігти найгіршим наслідкам зміни клімату, а також «прискорити дії в цьому критичному десятилітті, щоб досягти нульового рівня викидів до 2050 року відповідно до наукових даних». Буквально в документі міститься заклик до «переходу від викопних енергоресурсів в енергетиці чесним, упорядкованим і справедливим шляхом, щоб досягти вуглецевої нейтральності до 2050 року».

Угода визнала, що викиди від викопного палива у розвинених країнах досягнуть піка у 2025 році. Передбачають, що протягом наступних двох років кожна країна представить детальний план того, як вона планує скоротити викиди парникових газів до 2035 року.

Глобальний пакт – перший в історії самітів COP, де прямо згадано про необхідність відмовитися від усіх видів викопного палива. Але, тим не менш, він усе одно зазнав широкої критики через відсутність чітких зобов'язань щодо відмови або скорочення використання викопного палива. Угода не є юридично обов'язковою, має рекомендаційний характер, тому не може змусити країни відмовитися від викопного палива.

Загалом учасники конференції пообіцяли виділити 85 мільярдів доларів на різні кліматичні проблеми та зробили 10 обіцянок.

1. Коаліцію високих амбіцій багаторівневого партнерства (СНАМР) для заходів, пов'язаних зі зміною клімату, підписала 71 країна, серед яких США, Бразилія, Франція, Німеччина. Документ передбачає зобов'язання щодо сприяння міжнародним і субнаціональним кліматичним заходам, збільшення зусиль для адаптації до зміни клімату, збереження біорізноманіття для обмеження потепління до 1,5 градусів.

У короткостроковій перспективі до 2025 р. Сторони зобов'язуються висунути амбітні національно визначені внески на наступному етапі здійснення планів дій щодо клімату.

Національно визначені внески (НВВ) – це національні плани, розроблені кожною стороною, що підписала Паризьку угоду, для вирішення проблем зміни клімату. Національно визначені внески, відображені у національних планах дій щодо клімату, повинні переглядатися щоп'ять років. Водночас кожен наступний національно визначений внесок повинен показувати прогрес порівняно з поточним і відображати найбільш можливі амбіції та відповідні можливості у світлі національних обставин.

Сторони погодили цілі для Глобальної мети з адаптації (GGA) та її структуру, яка визначає, куди має дійти світ, щоб бути стійким до наслідків зміни клімату й оцінити зусилля країн.

Концепція GGA відображає глобальний консенсус щодо цілей адаптації та потреби у фінансуванні, технологіях і підтримці з розбудови потенціалу для їх досягнення.

2. Декларацію лідерів ОАЕ щодо глобальної системи фінансування боротьби зі зміною клімату було підписано 13 країнами, серед яких Сполучені Штати, Індія, Великобританія, Німеччина.

На COP28 тривали дискусії щодо встановлення «нової колективної кількісної цілі щодо кліматичного фінансування» на 2024 рік із урахуванням потреб і пріоритетів країн, що розвиваються. Зелений кліматичний фонд (GCF) отримав поштовх до свого другого поповнення: шість країн пообіцяли нове фінансування на COP28, а загальна сума обіцянок становить рекордні 12,8 млрд доларів США від 31 країни, також очікують подальші внески.

Вісім урядів-донорів оголосили про нові зобов'язання перед Фондом найменш розвинутих країн і Спеціальним фондом зі зміни клімату на загальну суму понад 174 млн доларів США на сьогоднішній день, тоді як на COP28 було зроблено нові зобов'язання на загальну суму майже 188 млн доларів США до Фонду адаптації.

Однак, як зазначено в глобальному аналізі, ці фінансові обіцянки далеко не дотягують до трильйонів, які зрештою знадобляться для підтримки країн, що розвиваються, у переході на чисту енергію, реалізації їхніх національних кліматичних планів і зусиль з адаптації.

Нова ціль, яка буде починатися з базової лінії в 100 млрд доларів США на рік, стане будівельним блоком для розробки та подальшої реалізації національних кліматичних планів, які мають бути виконані до 2025 року, і 5 – 7 трильйонів доларів до 2030 року для боротьби зі зміною клімату, проведення боргової реформи, запровадження механізму ціноутворення на викиди, мобілізації концесійного та приватного капіталу.

Щоб забезпечити таке фінансування, у глобальному аналізі звернено увагу на важливість реформування багатосторонньої фінансової архітектури та прискорення поточного створення нових та інноваційних джерел фінансування.

3. Декларацію щодо клімату та здоров'я схвалено 143 країнами, серед яких Європейський Союз, Китай і Сполучені Штати. Декларація охоплює зобов'язання щодо зменшення негативного впливу змін клімату на здоров'я у співпраці з корінними народами, жінками, місцевими громадами та працівниками охорони здоров'я, запобігання поширенню зоонозів (природно-осередкових інфекцій, тобто таких інфекційних хвороб, що звичайно поширені у тварин, але здатні іноді передаватися від тварин до людини). Варто зазначити, що COP28 є першою COP, де обговорювали вплив зміни клімату на здоров'я населення.

4. Декларацію щодо клімату, допомоги, відновлення та миру прийнято 82 країнами, серед яких Канада, Китай, Україна, США, Руанда. Декларація містить зобов'язання щодо сприяння миру, екологічній політиці, яка підтримує мир, запобігає зміні клімату, що сприяє посиленню конфліктів, допомагає та розширює можливості людей, які постраждали від деградації навколишнього середовища та конфлікту.

5. Глобальну обіцянку щодо відновлювальної енергії та енергоефективності підписали 130 країн, зокрема Бутан, Бразилія, Європейський Союз, Ангола, Бангладеш, Буркіна-Фасо, Чад. Країни

зобов'язалися вважати енергоефективність «первинним паливом» і подвоїти швидкість підвищення енергоефективності «із приблизно 2% до понад 4% щороку до 2030 року». Вони також пообіцяли потроїти потужності відновлюваних джерел енергії до 2030 року, забезпечивши справедливий перехід, збільшити використання відновлюваних джерел енергії та енергоефективність у «екологічно відповідальний спосіб».

Список також включає прискорення зусиль щодо поступового скорочення використання вугільної енергетики без використання вугілля, відмови від використання неефективного викопного палива, паливні субсидії та інші заходи, які сприяють переходу від викопного палива в енергетичних системах, упорядкованим і справедливим чином, причому розвинені країни продовжують брати на себе провідну роль.

6. Декларацію щодо сталого сільського господарства, стійких продовольчих систем і заходів щодо клімату було прийнято 159 країнами, зокрема Австралією, Білоруссю, Бразилією, Китаєм і Сполученими Штатами. Він включає зобов'язання зробити глобальну продовольчу систему більш кліматично стійкою, сприяти продовольчій безпеці, допомагаючи вразливим верствам населення, перейти до сталого управління водними ресурсами, включити продовольчі системи до стратегій кліматичних заходів, захистити та відновити природу.

7. Гендерно чутливі справедливі переходи та партнерство щодо кліматичних заходів. Охоплює 76 країн, серед яких Канада, Китай, Швеція, Демократична Республіка Конго, Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати. Декларація містить зобов'язання забезпечити справедливий перехід із урахуванням впливу на жінок, особливо корінних жителів, сільських жителів і осіб з обмеженими можливостями.

Паралельно з офіційними переговорами простір Global Climate Action на COP28 забезпечив платформу для урядів, компаній і громадянського суспільства для співпраці та демонстрації своїх реальних кліматичних рішень.

8. Глобальне холодопостачання. Підтримала 61 країна, зокрема Данія, Японія, Канада, США та Іспанія. У декларації згадується вплив посилення штормів, спеки на здоров'я та економіку (включно з харчовими відходами), а також внесок індустрії холодопостачання в зміну клімату. Підписанти, серед іншого, зобов'язалися скоротити викиди парникових газів у промисловості холодопостачання на 68% до 2050 року, підвищити коефіцієнт ефективності обладнання для кондиціонування повітря вдвічі до 2030 року, розробити національний план холодопостачання, збільшити зелені та блакитні зони в містах та сприяти пасивному холодопостачанню (що може «зменшити охолоджувальне навантаження будівлі більш ніж на 25%»).

9. Декларацію про наміри схвалено 37 країнами. Вона містить різні зобов'язання вдосконалювати водневі двигуни (включаючи похідні водню) як кліматичне рішення.

10. Спільну заяву щодо клімату, природи та людей було підтримано 18 країнами, зокрема Китаєм, Сполученими Штатами, Канадою, Францією, Німеччиною, Великобританією. У заяві визнано, що проблеми зміни клімату, втрати біорізноманіття, деградації землі, деградації океану та соціальної нерівності взаємопов'язані та не можуть бути вирішені окремо. Тому підписанти зобов'язуються об'єднати плани вирішення проблем в одну комплексну стратегію.

Серед іншого були проведені переговори.

■ **Щодо функціонування фонду втрат і збитків, внесення початкового внеску.** Позитивним результатом переговорів можна вважати введення в дію фонду втрат і збитків (Loss and Damage Fund) і механізмів фінансування. Цього рішення громадянське суспільство та країни, що розвиваються, домагалися три десятиліття. Фонд допомагатиме бідним країнам справлятися з наслідками зміни клімату, такими як повені, посухи тощо. Також було досягнуто домовленості про те, що Управління ООН зі зменшення ризиків стихійних лих і Управління ООН з обслуговування проектів розмістять секретаріат Мережі Сантьяго з питань втрат і збитків. Ця платформа стане каталізатором технічної допомоги країнам, що розвиваються та які особливо вразливі до несприятливих наслідків зміни клімату.

Однак багато питань функціонування фонду поки що залишаються невирішеними. Зокрема, незрозуміло, хто і в якому обсязі сплачуватиме в нього внески. Поки що у фонді є лише початкові добровільні внески країн, зроблені під час конференції (зобов'язання перед фондом почали надходити відразу після ухвалення рішення, на загальну суму понад 700 мільйонів доларів США).

■ **Щодо розширеної системи прозорості.** Переговори щодо «розширеної системи прозорості» на COP28 заклали основу для нової ери реалізації Паризької угоди. Відділ ООН зі зміни клімату розробляє інструменти прозорого звітування та аналізу для використання Сторонами, які були продемонстровані та протестовані на COP28. Остаточні версії інструментів звітності мають бути надані Сторонам до червня 2024 року.

Також було підписано декларацію щодо розвитку ядерної енергетики.

22 країни, серед яких і Україна, закликали світ розвивати ядерну енергетику. В ухваленій ними Декларації визнається ключова її роль цієї галузі для досягненні глобального нульового чистого викиду парникових газів до 2050 року. Окремо наголошується на потребі співпрацювати, щоби потроїти потужності атомної енергетики в усьому світі до 2050 року.

Документ підтримали США, Україна, Болгарія, Канада, Чехія, Фінляндія, Франція, Гана, Угорщина, Японія, Республіка Корея, Молдова, Монголія, Марокко, Нідерланди, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Швеція, Об'єднані Арабські Емірати та Велика Британія.

Також сторони зобов'язалися вжити внутрішніх заходів для забезпечення відповідальної експлуатації атомних електростанцій та відповідності найвищим стандартам безпеки, стійкості та нерозповсюдження, а також відповідального поводження з відпрацьованим ядерним паливом протягом тривалого періоду.

У декларації констатується, що нові ядерні технології не потребують великих площ для розміщення та разом з відновлюваними джерелами енергії сприяють декарбонізації не лише енергетики, а й інших вуглецевоємних секторів економіки.

Сторони зобов'язалися мобілізувати інвестиції в атомну енергетику, зокрема за допомогою інноваційних механізмів фінансування та залучення міжнародних фінансових установ.

Основні рішення та угоди України на COP28

На COP28 Україна вже вдруге організувала власний павільйон у межах кліматичної конференції ООН. Окрім викликів, пов'язаних із кліматичною кризою, перед Україною також стоїть нагальний виклик – війна росії проти України. Павільйон був представлений інсталяціями, що розповідають про нищівні наслідки російської агресії для довкілля. Українська експозиція складалася з трьох блоків: «Каховка», «Наслідки» та «Відновлення».

На заходах у павільйоні говорили про потенціал відновлюваної енергетики України та її роль у досягненні цілей сталого розвитку Європи, «зелене» відновлення, наслідки змін клімату в окупованому Криму, а також про вплив збройних конфліктів на довкілля.

Під час COP28 для України було важливо підтримати ініціативу з відмови від викопного палива, оскільки це не лише питання подолання кліматичної кризи, а й посилення енергонезалежності та національної безпеки. Кліматичні переговори, окрім іншого, є важелем впливу на дії агресора й опосередкованим інструментом недопущення фінансування агресії за допомогою викопних палив у майбутньому.

Це питання також є дуже важливим і в рамках євроінтеграції України. Декарбонізація і реалізація принципів Європейського зеленого курсу стали ще більш актуальними питаннями у зв'язку з процесом планування повоєнної відбудови, зокрема розроблення Плану відновлення. Планування відбудови України на засадах Зеленого відновлення та інтеграція у цей процес плану із декарбонізації – шанс на сталий розвиток України.

2 грудня 2023 року понад 130 країн, серед них була й Україна, оголосили про зобов'язання втричі збільшити потужності відновлюваних джерел енергії до 2030 року та вдвічі збільшити щорічний темп підвищення енергоефективності. 4 грудня відбулася дискусія про важливість «зеленого» переходу для України.

Основне послання заходу – Україна прагне стати провідним хабом «зеленої» енергетики в Європі, розвивати власне виробництво енергії з відновлюваних джерел у партнерстві з ЄС та США.

Також понад два десятки країн, серед яких Україна, підписали Декларацію про потрібне збільшення потужностей атомної генерації до 2050 року порівняно з показниками 2020-го. У аналізі цього рішення Міжнародне енергетичне агентство назвало його основним важелем, який обмежить викиди вуглецю та дасть змогу зменшити ризики глобального потепління. Українські екоактивісти розкритикували це рішення у зв'язку зі шкідливістю відходів атомної генерації, великими фінансовими витратами на АЕС та аварійну безпеку.

Україна також провела низку двосторонніх зустрічей і уклала угоди з:

Німеччиною – щодо євроінтеграції сфери захисту довкілля, подолання наслідків російської агресії для довкілля, підтримці відновлення, упровадження систем торгівлі квотами на викиди парникових газів і моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів (МЗВ);

Фінляндією – щодо удосконалення державної системи моніторингу атмосферного повітря в Україні, а також обміну досвідом;

Японією – щодо реалізації меморандуму про декарбонізацію різних секторів економіки.

Окрім того, **Україна уклала меморандум з Італією**, який передбачає низку ініціатив, а саме:

- передачу технологій та розбудову потенціалу в секторі відновлюваної енергії та енергоефективності;
- обмін найкращими практиками та знаннями в енергетичному переході та інноваційних технологіях у процесі декарбонізації;
- прискорення розгортання та використання відновлюваного водню, біогазу та біометану;
- посилення участі громадськості й обмін перспективним досвідом в управлінні енергетичною системою, включно з редакцією Національного енергетичного та кліматичного планів (NECP).

Також під час конференції COP28 Україна приєдналася до Кліматичного клубу, ставши 37-м учасником міждержавного форуму для обміну думками з питань декарбонізації промисловості й активізації колективних дій у світі.

Що далі?

Попри заяви, що прийнята на COP28 угода про відмову від викопного палива є «приводом для оптимізму», екоактивісти та вчені назвали її слабкою та відзначили, що вона мало допомагає вирішити зростаючу проблему викидів в атмосферу, які спричиняють глобальне потепління. Країни мають лише шість років, щоб досягти цілі щодо скорочення викидів парникових газів на 45%. Але нині вони далекі від досягнення цієї мети, а нова угода передбачає високі рівні викидів на роки вперед. Тому температура продовжуватиме зростати.

На COP28 Сторони погодилися, що Азербайджан стане організатором COP29 із 11 по 22 листопада 2024 року, а Бразилія – організатором COP30 із 10 по 21 листопада 2025 року.

Наступні два роки будуть критичними. На COP29 уряди повинні визначити нову мету кліматичного фінансування, що відображатиме масштаб і терміновість кліматичної проблеми. А на COP30 вони повинні підготуватися до нових національно визначених внесків, які стосуються всієї економіки, охоплюють усі парникові гази та повністю відповідають граничній температурі 1,5°C.

Надія Соломатіна,
еколог-практик, КП КМР «Екосервіс»

№ 01 / 2024, січень / Природоохоронна документація

Розпорядчі документи на підприємстві: зразки наказів у сфері охорони навколишнього природного середовища

Початок року на багатьох підприємствах – період оформлення чи переоформлення розпорядчої документації, покликаної врегулювати діяльність підприємства між усіма ланками виробничого механізму.

Розпорядчі документи на підприємстві – один з інструментів організації виконання поставлених цілей і зобов'язань.

Накази щодо природоохоронної діяльності на підприємстві можна умовно об'єднати у дві групи:

- загальні накази;
- накази за сферами впливу діяльності виробництва на навколишнє середовище: атмосферне повітря, водні ресурси, збереження ґрунтів, управління відходами.

Оформлення документів

Під час оформлення документів варто пам'ятати, що робити це потрібно згідно з вимогами ДСТУ 4163:2020 [«Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів»](#) (далі – стандарт).

Стандарт поширюється на організаційно-розпорядчі документи незалежно від носія інформації (далі – документи), зокрема на:

- організаційні (положення, статuti, посадові інструкції, штатні розписи тощо);
- розпорядчі (постанови, рішення, накази, розпорядження);
- інформаційно-аналітичні документи (акти, довідки, доповідні записки, пояснювальні записки, службові листи тощо).

У стандарті закріплено **нові вимоги до полів у бланках документів:**

- 30 мм – ліве;
- 10 мм – праве;
- 20 мм – верхнє та нижнє.

Також під час оформлення розпорядчих документів варто звернути увагу на кілька аспектів.

Шрифт документа

Для друкування текстів документів потрібно використовувати гарнітуру Times New Roman і шрифт розміром 12 – 14 друкарських пунктів.

Допустимо використовувати шрифт розміром 8 – 12 друкарських пунктів для друкування реквізитів «Довідкові дані про юридичну особу», «Код юридичної особи», «Відомості про виконавця документа», виносок, пояснювальних написів до окремих елементів тексту документа тощо.

Для друкування реквізиту «Назва виду документа» можна використовувати розріджений шрифт розміром 14 – 16 друкарських пунктів.

Для друкування реквізитів «Найменування юридичної особи», «Найменування структурного підрозділу юридичної особи», «Назва виду документа» та «Заголовок до тексту документа» допустимо використовувати напівжирний прямий шрифт.

Розташування найменування юридичної особи

Найменування юридичної особи вищого рівня зазначають скорочено. Якщо немає офіційного скорочення цього найменування, то його зазначають повністю. Найменування юридичної особи

вищого рівня розміщують вище найменування юридичної особи – автора документа.

Найменування юридичної особи – автора документа – має відповідати повному найменуванню, зазначеному в положенні (статуті) про юридичну особу. Нижче повного найменування (окремим рядком у центрі) розміщують скорочене найменування юридичної особи, якщо його офіційно зафіксовано в положенні (статуті). Скорочене найменування зазначають у дужках або без них.

Найменування структурного підрозділу юридичної особи, зокрема відокремленого структурного підрозділу, зазначають у разі, якщо структурний підрозділ є автором документа, і розміщують нижче найменування юридичної особи.

Проставлення кодів

Код форми документа (за наявності) проставляють згідно з ДКУД. Код форми документа розміщують у правій частині верхнього поля документа вище реквізиту «Назва виду документа».

Код юридичної особи проставляють згідно з ЄДРПОУ відповідно до постанови Кабінету Міністрів України.

Код юридичної особи розміщують на загальному бланку та бланку конкретного виду документа під реквізитом «Код форми документа» (за наявності), а на бланку листа – після реквізиту «Довідкові дані про юридичну особу».

Відступи в документі

Під час оформлення документів потрібно дотримуватися таких відступів від межі лівого поля документа:

Не роблять відступ від межі лівого поля для реквізитів «Дата документа», «Заголовок до тексту документа», «Текст документа» (без абзаців), «Відмітка про наявність додатків», «Віза документа», «Гриф погодження (схвалення) документа», «Відмітка про засвідчення копії документа», «Відомості про виконавця документа», «Відмітка про ознайомлення з документом», «Відмітка про виконання документа», найменування посади в реквізиті «Підпис», а також слів «СЛУХАЛИ», «ВИСТУПИЛИ», «ВИРІШИЛИ», «УХВАЛИЛИ», «НАКАЗУЮ», «ЗОБОВ'ЯЗУЮ».

Нумерація сторінок

Під час оформлення документів на двох і більше сторінках друга та наступні сторінки мають бути пронумеровані.

Номери сторінок ставлять посередині верхнього поля аркуша арабськими цифрами без зазначення слова «сторінка» та розділових знаків. Першу сторінку не нумерують.

Сторінки документа і кожного з додатків мають окрему нумерацію.

Оформлення додатків

Якщо до розпорядчого документа є один додаток, то його не нумерують. За наявності кількох додатків зазначають їх порядкові номери. Знак «№» перед цифровими позначеннями не ставлять. На другому та наступних аркушах додатка роблять відмітку «Продовження додатка».

Усі додатки до документів візує працівник, який створив документ, і керівник структурного підрозділу юридичної особи, у якому його створено.

Підпис документа

Підпис має містити найменування посади особи, яка підписує документ (у повній формі, якщо документ надрукований не на бланку, у скороченій – на документі, надрукованому на бланку), особистий підпис (окрім електронних документів), власне ім'я та прізвище.

Якщо документ підписують кілька посадових осіб однієї юридичної особи, то їхні підписи розташовують один під одним відповідно до підпорядкованості цих осіб.

Віза має складатися з таких елементів: найменування посади (за потреби), особистого підпису, власного імені та прізвища особи, яка візує документ, дати візування.

Візою оформлюють внутрішнє погодження документів. Документ може візувати одна посадова особа чи кілька. Перелік посадових осіб, які повинні завізувати документ, визначає його виконавець, виходячи зі змісту цього документа та відповідно до вимог інструкції з діловодства юридичної особи.

Порядок візування певних видів документів зазначають в інструкції з діловодства юридичної особи.

Зобов'язання суб'єктів господарювання

Зміст розпорядчих документів залежить від законодавчих вимог і зобов'язань суб'єктів господарювання щодо охорони навколишнього природного середовища.

У сфері охорони атмосферного повітря суб'єкти господарювання, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних та біологічних чинників на його стан, зобов'язані:

- здійснювати організаційно-господарські, технічні та інші заходи щодо забезпечення виконання вимог, передбачених нормативами екологічної безпеки у

галузі охорони атмосферного повітря, дозволами на викиди забруднюючих речовин тощо;

- уживати заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних чинників;
- забезпечувати безперебійну ефективну роботу і підтримання у справному стані споруд, устаткування й апаратури для очищення викидів і зменшення рівнів впливу фізичних та біологічних чинників;
- здійснювати контроль за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря організованими та неорганізованими стаціонарними джерелами викидів, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік;
- заздалегідь розробляти спеціальні заходи щодо охорони атмосферного повітря на випадок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і вживати заходів для ліквідації причин, наслідків забруднення атмосферного повітря;
- забезпечувати здійснення періодичних та/або автоматизованих інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин пересувних джерел та організованих стаціонарних джерел викидів і ефективності роботи газоочисних установок відповідно до правил, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- забезпечувати розроблення методик вимірювань, що враховують специфічні умови викиду забруднюючих речовин;
- використовувати методики вимірювань та засоби вимірювальної техніки, які відповідають вимогам законодавства про метрологію та метрологічну діяльність, для визначення параметрів газопилового потоку і концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та викидах організованих стаціонарних і пересувних джерел;
- своєчасно і в повному обсязі сплачувати екологічний податок;
- призначити осіб, відповідальних за:
 - технічний стан, обслуговування і безпечну експлуатацію ГОУ;
 - проведення поточних, планових і капітальних ремонтів;
 - утримання у справному стані пристроїв відбору проб, систем контролю та засобів автоматики;
 - належне розташування та обладнання місць відбору проб та вимірювання параметрів газопилового потоку згідно з вимогами чинного законодавства;
 - здійснення інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин та ефективності роботи ГОУ;
 - ведення журналу обліку робочого часу ГОУ;

- вести щоденний облік часу роботи стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

Зобов'язання суб'єктів господарювання у сфері охорони водних ресурсів:

- здійснювати заощадливе використання водних ресурсів, дбати про їх відтворення і поліпшення якості вод;
- використовувати воду (водні об'єкти) відповідно до цілей та умов їх надання;
- дотримувати встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території;
- здійснювати спеціальне водокористування лише за наявності дозволу;
- своєчасно сплачувати збори за спеціальне водокористування та інші збори відповідно до законодавства;
- здійснювати облік забору та використання вод, контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах (засобами виміральної техніки, зокрема автоматизованими), а також подавати відповідним органам звіти в порядку, визначеному Водним Кодексом та іншими законодавчими актами;
- здійснювати погоджені у встановленому порядку технологічні, лісомеліоративні, агротехнічні, гідротехнічні, санітарні й інші заходи щодо охорони вод від вичерпання, поліпшення їх стану, а також припинення скидання забруднених стічних вод;
- здійснювати заходи щодо запобігання забрудненню підземних вод, а підприємства, діяльність яких може негативно впливати на стан підземних вод, також обладнувати локальними мережами спостережуваних свердловин для контролю за якісним станом цих вод;
- виконувати інші обов'язки щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів згідно з законодавством.

Суб'єкти господарювання у сфері управління відходами зобов'язані:

- дотримуватися вимог щодо збирання, перевезення й оброблення відходів, встановлених ЗУ [«Про управління відходами»](#) та іншими нормативно-правовими актами;
- не допускати змішування відходів, що можуть бути відновлені, з відходами, що не можуть бути відновлені;
- вести облік відходів, що утворилися в результаті їхньої діяльності чи були отримані від інших суб'єктів господарювання, облік операцій з управління відходами та

- подавати звітність відповідно до закону;
- класифікувати свої відходи відповідно до [Національного переліку відходів та Порядку класифікації відходів](#);
 - забезпечувати здійснення операцій з оброблення відходів на об'єктах оброблення відходів;
 - забезпечувати утримання в належному санітарному і технічному стані об'єктів оброблення відходів, забезпечувати дотримання правил техніки безпеки та пожежної безпеки на них;
 - надавати місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, уповноваженим органам виконавчої влади у сфері управління відходами інформацію про відходи та пов'язану з ними діяльність;
 - відшкодовувати шкоду, заподіяну здоров'ю та майну громадян України, навколишньому природному середовищу, підприємствам, установам та організаціям внаслідок порушення встановлених правил управління відходами, відповідно до закону;
 - мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів;
 - мати ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами та/або письмову згоду (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів чи висновок на транскордонне перевезення відходів відповідно до закону;
 - забезпечувати професійну підготовку, підвищення кваліфікації та проведення атестації фахівців у сфері управління відходами;
 - призначати відповідальних осіб у сфері управління відходами.

Завантажуйте приклади основних наказів:

[Про розподіл території для дотримання вимог природоохоронного законодавства](#)

[Про призначення санітарної комісії з перевірки санітарного стану підприємства](#)

[Про створення комісії з контролю споживання паливно-енергетичних ресурсів](#)

[Про упорядкування діяльності підприємства в сфері охорони атмосферного повітря у 2024 р.](#)

[Про призначення осіб, відповідальних за вентиляційне та пилогазоочисне обладнання](#)

[Про призначення комісії з перевірки безпечної експлуатації ГОУ](#)

[Про проведення технічного навчання та перевірки знань персоналу, залученого до експлуатації газоочисних установок](#)

[Про призначення відповідальних осіб щодо впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації парникових газів на підприємстві.](#)

[Щодо діяльності підприємства у сфері охорони водних ресурсів у 2024 р.](#)

[Щодо експлуатації систем водопостачання та водовідведення](#)

[Щодо професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері управління відходами.](#)

Наталія Козбур,
промисловий еколог

№ 01 / 2024, січень / ЕКОвектори

Fit for 55: шлях до кліматичної нейтральності

Відповідно до європейського кліматичного законодавства, досягнення кліматичної цілі ЄС щодо скорочення викидів ЄС щонайменше на 55% до 2030 року є юридичним зобов'язанням. Країни ЄС працюють над новим законодавством, щоб досягти цієї мети та зробити ЄС кліматично нейтральним до 2050 року.

Пакет «Fit for 55» – це набір пропозицій щодо перегляду й оновлення законодавства ЄС і впровадження нових ініціатив з метою забезпечення відповідності політики ЄС кліматичним цілям, погодженим Радою Європейського Союзу та Європейським парламентом.

Пакет пропозицій спрямований на забезпечення узгодженої та збалансованої основи для досягнення кліматичних цілей ЄС, який:

- забезпечує справедливий і соціально чесний перехід;
- підтримує та зміцнює інновації та конкурентоспроможність промисловості ЄС, одночасно забезпечуючи рівні умови для економічних операторів третіх країн;
- підкріплює позицію ЄС як лідера у глобальній боротьбі зі зміною клімату.

Пропозиції пакета «Fit for 55» були вперше представлені й обговорені на технічному рівні в рамках робочих груп Ради Європейського Союзу, відповідальних за відповідну сферу політики.

Процес прийняття рішень у ЄС щодо пакета «Fit for 55»

Етап 1: пропозиція. Європейська комісія представляє Раді Європейського Союзу та Європейському Парламенту пакет «Fit for 55» і запропоновані нові закони ЄС.

Етап 2: технічні дискусії. Представники 27 держав-членів ЄС зустрічаються в кількох робочих групах, щоб обмінятися думками щодо законодавчих пропозицій, готуючи основу для угоди Ради Європейського Союзу.

Етап 3: підготовка до зустрічі міністрів. Грунтуючись на роботі на рівні експертів у робочих групах, Комітет постійних представників (Coreper) продовжує обговорення, щоб підготувати основу для узгодження позиції Ради ЄС щодо кожної законодавчої пропозиції.

Етап 4: засідання міністрів Ради. Міністри з 27 держав-членів ЄС обговорюють пропозиції під час засідань Ради з метою досягнення спільної позиції («загального підходу») щодо кожної з них. Пропозиції пакета «Fit for 55» обговорюють у кількох структурах Ради й охоплюють навколишнє середовище, енергетику, транспорт, економічні та фінансові питання.

Більшість пропозицій подають за звичайною законодавчою процедурою, у рамках якої Рада та Європейський парламент ведуть переговори під час так званих триалогів, щоб узгодити свої позиції. Після того, як міністри погодять свою спільну позицію щодо пропозиції, можуть розпочатися триалогі.

Етап 5: триалогі. Зустрічі представників Ради (голови), Європейського парламенту та Європейської комісії.

Етап 6: право ЄС. Після досягнення згоди під час триалогів, компромісні тексти офіційно ухвалюють Рада та Парламент, перш ніж стати законом, який застосовується всіма державами-членами.

У рамках звичайної законодавчої процедури Рада потім бере участь у переговорах із Європейським Парламентом, щоб знайти спільну згоду з огляду на остаточне прийняття законодавчих актів. Щодо пропозицій, у яких Рада є єдиним законодавцем, проводять консультації з Парламентом.

Нижче детально розглянемо пропозиції, включені в пакет «Fit for 55».

Система торгівлі викидами ЄС

Система торгівлі квотами на викиди СТВ ЄС (EU ETS) – це вуглецевий ринок, заснований на системі обмеження та торгівлі квотами на викиди для енергоємних галузей промисловості та галузі виробництва електроенергії. Це основний інструмент ЄС у боротьбі зі скороченням викидів. Із моменту введення в дію у 2005 році викиди в ЄС скоротилися на 41%.

Система встановлює ціну на вуглець. Щороку суб'єкти господарювання, на які поширюється ETS, повинні купувати «квоти», що відповідають їхнім викидам парникових газів.

Щороку встановлюється обмеження кількості квот, які видаються на ринок протягом цього року. Ця межа зменшується щороку, що створює фінансові стимули для компаній скорочувати викиди.

EU ETS охоплює приблизно 10 000 компаній:

- виробництво електроенергії та тепла;
- енергоємні галузі промисловості (наприклад, нафтопереробні заводи, сталеливарна промисловість, виробництво цементу, скла та паперу);
- комерційна авіація (рейси в межах Європейської економічної зони).

Однак є певні галузі, які здійснюють «витік вуглецю» та отримують безкоштовні квоти для підтримки своєї конкурентоспроможності. Пакет «Fit for 55» має на меті реформувати СТВ ЄС і зробити її більш амбітною.

Рада з навколишнього середовища ухвалила загальний підхід щодо перегляду СТВ ЄС у червні 2022 року. У грудні 2022 року Рада досягла попередньої угоди з Європейським парламентом, яка включає збільшення загальних амбіцій щодо скорочення викидів до 2030 року в галузях, охоплених EU ETS, до 62% порівняно з цільовим показником 61%, запропонованим Комісією.

У грудні 2022 року Рада ухвалила рішення про повідомлення про компенсаційні вимоги CORSIA.

CORSIA (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation) – це глобальна схема компенсації викидів CO₂ від міжнародної авіації, у якій беруть участь країни-члени ЄС.

У грудні 2022 року Рада та Європейський парламент також досягли попередньої політичної домовленості щодо перегляду правил системи торгівлі викидами ЄС (EU ETS), які застосовують до авіаційної галузі. Угода гарантує, що авіація сприяє досягненню цілей ЄС щодо скорочення викидів відповідно до Паризької угоди.

У березні 2023 року Рада прийняла рішення щодо резерву стабільності ринку, який є частиною EU ETS. У квітні 2023 року вона офіційно ухвалила перегляд EU ETS.

Нові положення передбачають:

- **більш амбітні цілі щодо скорочення викидів:**
 - нове зниження на 62%;
- **швидке зниження ліміту, менше квот на ринку:**
 - скорочення 117 мільйонів надбавок протягом двох років;
 - зниження на 4,3% щорічно (2024 – 2027) і 4,4% (2028 – 2030) замість поточних 2,2%;
- **ETS для охоплення нових галузей:**
 - розширення на морський транспорт (запроваджується поступово між 2024 та 2026 роками);
 - окремий новий ETS для будівель, автомобільного транспорту та палива для додаткових галузей;
- **поступове скасування безкоштовних квот для певних галузей** (паралельно із запровадженням механізму регулювання викидів вуглецю на кордоні – системи ціноутворення на вуглець, що застосовують до енергоємних продуктів, імпортованих до ЄС);
- **збільшення фінансування для декарбонізації галузей СТВ:**
 - фонд модернізації;
 - інноваційний фонд;
- **До 65 мільярдів євро для усунення впливу** запропонованої ETS на ціноутворення на вуглець для будівель і автомобільного транспорту та палива для додаткових галузей. Частина доходів від надбавок на будівлі, автомобільний транспорт і паливо для додаткових галузей буде направлено до **фонду соціального клімату** (захист найбільш вразливих людей і компаній від впливу на ціноутворення на викиди вуглецю цієї нової системи ETS).

Упровадження механізмів СТВ в Україні

Перший крок на шляху впровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів уже зроблено – створено та з 1 січня 2022 року функціонує система моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.

В Україні вже діє податок на викиди двоокису вуглецю як один із механізмів оплати за викиди парникових газів та активно ведуть роботу з упровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів.

Фонд для підтримки найбільш постраждалих громадян і підприємств (Соціальний кліматичний фонд)

У червні 2022 року міністри навколишнього середовища ЄС погодили позицію Ради на переговорах щодо створення соціального кліматичного фонду. У грудні 2022 року Рада та Європейський парламент досягли попередньої політичної згоди з пропозиції щодо фонду. Нові правила були ухвалені Радою у квітні 2023 року.

Соціальний кліматичний фонд – це новий інструмент для фінансової підтримки громадян і підприємств, які найбільше постраждали від запровадження нової системи торгівлі викидами для будівель, автомобільного транспорту та палива для додаткових галузей.

Фонд допоможе подолати енергетичну бідність і поліпшить доступ до мобільності та транспорту з нульовим і низьким рівнем викидів у ЄС.

На підставі соціальних кліматичних планів, які мають бути розроблені державами-членами, фонд прагне забезпечити заходи підтримки та інвестиції на користь вразливих:

- домашніх господарств;
- мікропідприємств;
- користувачів транспорту.

За оцінками, понад 34 млн осіб у ЄС є енергетично бідними. Ця цифра неодмінно зросте після стрибка цін на енергоносії, який почався у 2021 році.

Принципи роботи фонду:

- нова система торгівлі викидами для будівель, автомобільного транспорту та палива для додаткових галузей буде створена в рамках пакета «Fit for 55»;
- викопному паливу для автомобільного транспорту та опалення призначають вуглецеву ціну.

Способи досягнення кліматичних цілей за допомогою соціального кліматичного фонду:

- шляхом допомоги декарбонізувати транспортну галузь;
- шляхом поліпшення екологічних й енергоефективних характеристик будівель;

- шляхом подолання енергетичної бідності;
- шляхом підтримки економічного зростання та створення зелених робочих місць.

Компанії, що продають паливо, повинні купувати квоти (за ціною вуглецю) на викиди, спричинені веденням свого бізнесу. Доходи від продажу пільг зараховують до фонду соціального клімату.

Для допомоги тим, хто найбільше потребує, держави-члени можуть використовувати доходи, призначені до соціального кліматичного фонду, на:

- заходи й інвестиції для підвищення енергоефективності будівель, реконструкції будівель, декарбонізації опалення та холодопостачання в будівлях, а також упровадження мобільності й транспорту з нульовим і низьким рівнем викидів;
- заходи, що забезпечують тимчасову й обмежену пряму підтримку доходу.

Інші заходи ЄС щодо соціально справедливого переходу охоплюють:

- механізм справедливого переходу (фінансову підтримку надають незахищеним громадянам, вуглецевоємним галузям промисловості та регіонам для пом'якшення вартості переходу до чистішої енергії);
- енергетичне законодавство (відповідно до Директиви про оподаткування енергоносіїв вразливі домогосподарства можуть скористатися певними податковими пільгами; Директива про енергоефективність передбачає заходи щодо подолання енергетичної бідності).

Механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ)

Для виробництва в ЄС виробники повинні покривати викиди CO₂ за допомогою систем торгівлі викидами ЄС (ETS). Для виробництва за межами ЄС ETS не застосовують. У результаті виробництво з інтенсивним викидом вуглецю може переміститися в країни з менш суворою кліматичною політикою, а імпортована продукція може мати цінову перевагу за рахунок довілля. Це називається витоком вуглецю.

СВАМ (carbon border adjustment mechanism) – це механізм, що покликаний запобігти забрудненню навколишнього середовища вуглецем, шляхом збору податку з імпортерів ЄС за ввезення товарів із вуглецевим слідом. Цей механізм є невід'ємною частиною пакета «Fit for 55».

15 березня 2022 року Рада досягла згоди щодо тексту. У грудні 2022 року учасники переговорів Ради та Європейського парламенту досягли попередньої угоди щодо СВАМ. Рада офіційно ухвалила нові правила у квітні 2023 року.

Механізм вуглецевого коригування імпорту має на меті гарантувати (за повної відповідності правилам міжнародної торгівлі), що зусилля ЄС щодо скорочення викидів не компенсуються збільшенням викидів за межами його кордонів у зв'язку з переміщенням виробництва до країн, що не входять до ЄС (де політики, які застосовують для боротьби зі зміною клімату, менш амбітні, ніж у ЄС) або через збільшення імпорту вуглецевоємної продукції.

СВАМ розроблено для функціонування паралельно із системою торгівлі викидами ЄС (EU ETS), яка заохочує промислові підприємства з високим рівнем викидів у ЄС зменшувати викиди, а також для відображення та доповнення функціонування системи торгівлі викидами щодо імпортних товарів. СВАМ буде відображати вплив СТВ ЄС на виробників, що не входять до ЄС, і поступово замінить наявні механізми ЄС для усунення ризику витоку вуглецю, зокрема безкоштовний розподіл квот на СТВ ЄС. Окрім того, це спонукало б інші країни запровадити політику ціноутворення на вуглець.

Відповідно до вимог нормативних актів Європейського Союзу, імпортери за межами ЄС повинні будуть купувати сертифікати СВАМ для покриття різниці в ціні, що надходить від дозволів ETS, які виробники в ЄС повинні використовувати для покриття своїх викидів CO₂.

Очікують, що Механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) стане інструментом протидії витоку вуглецю – ситуації, коли галузі з високим рівнем викидів парникових газів переносять виробництво за межі ЄС до юрисдикцій із нижчими стандартами кліматичної політики, ніж у ЄС. Це допоможе скоротити викиди в усьому світі та забезпечити рівні умови для бізнесу.

СВАМ спрямовано на імпорт продуктів у вуглецевоємних галузях. На першому етапі СВАМ охопить галузі з високим рівнем викидів вуглецю та високим ризиком витоку вуглецю: залізо та сталь, цемент, добрива, алюміній, електроенергія, виробництво водню.

Положення також поширюватиметься на певні прекурсори та продукти. Непрямі викиди також будуть включені в регламент у чітко визначений спосіб.

Очікують, що в майбутньому сфера застосування СВАМ пошириться на більше галузей.

Зобов'язання щодо викидів парникових газів для держав-членів Європейського Союзу (національні цілі)

Одним із елементів, який сприятиме досягненню цілей ЄС щодо кліматичної нейтральності, є перегляд регламенту розподілу зусиль (ESR).

Регламент розподілу зусиль оновлює поточні цілі щодо скорочення викидів держав-членів до 2030 року в таких галузях, як транспорт, будівництво, сільське господарство й оброблення відходів. Ці галузі не охоплені поточною системою торгівлі викидами ЄС (EU ETS), якою охоплені великі установки, електростанції та комерційна авіація (перегляд ETS, запропонований як частина пакета

«Fit for 55», розширює сферу дії ETS додатково на морський транспорт). У рамках пакета «Fit for 55» також запропоновано нову систему торгівлі викидами для галузі будівництва й автомобільного транспорту, які будуть охоплені як положенням про розподіл зусиль, так і новою ETS.

Нові правила як частина пакета «Fit for 55» підвищують цільовий показник скорочення викидів парникових газів на рівні ЄС до 2030 року з 29% до 40% порівняно з 2005 роком у відповідних галузях. Вони також відповідно оновлять національні цілі. Кожна держава-член повинна робити свій внесок у скорочення викидів у цих галузях. Запропонований регламент встановлює нові й обов'язкові цілі до 2030 року для кожної країни-члена, а також визначає річні національні ліміти викидів, які поступово ведуть до цих національних цілей до 2030 року. Цілі встановлюються справедливим і економічно ефективним способом, який враховує національні обставини.

Національні траєкторії викидів для кожної країни-члена можуть бути скориговані у 2025 році, якщо це буде визнано необхідним у світлі впливу COVID-19 або інших непередбачуваних подій.

Для допомоги державам-членам досягти встановлених цілей передбачено такі заходи:

- **банківська справа:** якщо країна викидає менше річного ліміту, вона може використати частину надлишку на наступний рік;
- **запозичення:** якщо країна викидає більше, ніж її річний обсяг, вона може запозичити з розподілу наступного року;
- **торгівля:** країни можуть купувати і продавати надлишкові асигнування між собою;
- **система торгівлі викидами:** деякі країни можуть використовувати обмежену кількість квот із ЄС СТВ для досягнення цілей ESR;
- **регулювання землекористування та лісового господарства (land use, land-use change and forestry (LULUCF)):** обмежена кількість кредитів від вилучення вуглецю згідно з положенням про LULUCF може бути використана для досягнення цільових показників ESR.

Викиди та поглинання від землекористування, зміни землекористування та лісового господарства

Скорочення викидів – не єдиний спосіб досягти кліматичної нейтральності. Виділення CO₂ з атмосфери шляхом його уловлювання в ґрунті та лісах також сприяє зменшенню загальних викидів парникових газів.

Згідно з чинними правилами, країни-члени ЄС повинні забезпечити, щоб викиди від землекористування та лісового господарства компенсувалися еквівалентним видаленням CO₂ у межах сектора за період 2021 – 2030 (правило «без дебету»).

Правила LULUCF стосуються викидів вуглецю від діяльності, пов'язаної з перетворенням, використанням і управлінням землею та лісами для отримання переваг як для людей, так і для

навколишнього середовища. Ця діяльність може відбуватися на таких територіях, як луки, сільськогосподарські землі та ліси.

Загалом сектор землекористування та лісового господарства в ЄС поглинає більше вуглецю, ніж викидає в атмосферу, тобто є чистим поглиначем вуглецю. Цей процес здійснюється завдяки здатності дерев і рослин поглинати CO₂ з атмосфери в рамках природного процесу фотосинтезу.

Ліси ЄС щороку поглинають майже 10% загальних викидів парникових газів ЄС.

Викиди та поглинання в ЄС у 2019 році (у мільйонах тонн CO₂ еквівалента) складають:

- землі, зайняті лісами: -329,4;
- орні землі: +41,1;
- населені пункти: +44,4;
- луки: +13,1;
- інші землі: +1,7;
- виробництво з деревини: +16,9;
- водно-болотні угіддя: +16,9;
- інше: +0,4.

Ці цифри засвідчують, що обсяг поглинання вуглецю в секторі LULUCF перевищує обсяг викидів.

29 червня 2022 року Рада з навколишнього середовища прийняла загальний підхід до переглянутого регламенту щодо LULUCF. У листопаді 2022 року було досягнуто попередньої згоди з Європейським парламентом. Регламент було прийнято Радою в березні 2023 року.

Нові правила спрямовані на встановлення більш амбітної мети на рівні ЄС щодо вилучення вуглецю до 2030 року.

Наявна ціль: -225 Мт*

Рівень поглинань у 2019 р.: -249 Мт

Нова ціль на 2030 р.: -310 Мт

*Мт = мільйон тонн еквіваленту CO₂

Обов'язкові цілі щодо збільшення чистої абсорбції парникових газів у секторі LULUCF мають бути встановлені для кожної держави-члена. Цільові показники базуватимуться на нещодавньому рівні абсорбції або викидів і на потенціалі подальшого збільшення абсорбції, беручи до уваги принципи економічної ефективності, справедливості й екологічної цілісності.

Будуть спрощені правила обліку викидів та абсорбції в галузі.

Для досягнення цілей застосовуватимуть двоетапний підхід:

- **етап до 2025 року:** поточна система здебільшого залишається чинною, із зобов'язанням кожної країни-члена збалансувати викиди та видалення;
- **етап 2 із 2026 по 2030 рр.:** нова ціль на рівні ЄС щодо чистої абсорбції 310 млн. т., а цілі країн-членів щодо чистої абсорбції сприяють підвищенню амбіцій.

На додаток до національних цілей, кожна держава-член повинна взяти на себе зобов'язання щодо подальших чистих викидів і абсорбції парникових газів у рамках «бюджету на 2026 – 2029 роки».

Держави-члени й надалі зможуть використовувати певні гнучкі можливості, щоб допомогти досягти своїх цілей, поважаючи екологічну цілісність.

Стандарти викидів CO₂ для легкових автомобілів і мікроавтобусів

На автомобілі та мікроавтобуси припадає 15% загальних викидів вуглекислого газу в ЄС. Європейський Союз частиною «Fit for 55» прийняв нові правила, що регулюють викиди CO₂ від цих транспортних засобів.

Рада прийняла свій загальний підхід щодо пропозиції в червні 2022 року. Домовленості з Європейським парламентом було досягнуто в жовтні 2022 року. Регламент був прийнятий Радою в березні 2023 року.

Нові цілі ЄС щодо викидів CO₂ для легкових автомобілів і легких комерційних транспортних засобів спрямовані на прискорення переходу до мобільності з нульовим і низьким рівнем викидів.

Запропонований регламент збільшує цілі скорочення викидів CO₂ на 2030 рік і встановлює нову ціль на 100% на 2035 рік. Це означає, що всі нові автомобілі та мікроавтобуси, які вийдуть на ринок ЄС із 2035 року, **мають бути транспортними засобами з нульовим рівнем викидів.**

Прогнозовані скорочення викидів CO₂ для легкових автомобілів і мікроавтобусів:

- **2021 рік:** обмеження 95 г/км для легкових автомобілів і 147 г/км для мікроавтобусів;
- **2030 рік:** 55% зниження для легкових автомобілів і 50% для мікроавтобусів (порівняно з цілями на 2021 рік);
- **2035 рік:** 100% знижка для легкових автомобілів і мікроавтобусів.

Регламент має на меті збільшити цільові показники скорочення викидів вуглекислого газу (CO₂) для нових автомобілів і мікроавтобусів, щоб забезпечити внесок автомобільної галузі в досягнення кліматичних цілей ЄС і стимулювати інновації.

Очікування в результаті зміни стандартів викидів CO₂ для легкових автомобілів і мікроавтобусів:

Для громадян	Для споживачів	Для автомобільної промисловості ЄС
<ul style="list-style-type: none">• Перехід до транспортних засобів із нульовим рівнем викидів;• менше забруднення, краща якість повітря;• поліпшення здоров'я та добробуту громадян	<ul style="list-style-type: none">• Збільшення виробництва та продажів автомобілів із нульовим рівнем викидів;• більш доступні моделі;• менші витрати енергії*. <p>*Очікувана економія імпорту дизельного палива та бензину в ЄС: приблизно 900 – 1100 Mtoe (мільйонів тонн нафтового еквівалента) протягом періоду 2030 – 2050 років</p>	<ul style="list-style-type: none">• Більше інновацій у технологіях без викидів;• сильніше технологічне лідерство та конкурентоспроможність;• більше робочих місць у розробці та виробництві нових технологій

Зменшення викидів метану в енергетиці

Викиди метану викликають глобальне потепління, а також забруднюють повітря. Як один із чотирьох парникових газів, присутніх в атмосфері, метан поступається лише вуглекислому газу за кількістю викидів. Порівняно з CO₂ метан має вищу здатність утримувати тепло, і тому він є набагато потужнішим парниковим газом, спричиняючи приблизно 30% глобального потепління клімату. У 20-річному часовому масштабі метан має у 84 рази більший потенціал глобального потепління, ніж вуглекислий газ.

У всьому світі 60% викидів метану є результатом діяльності людини. Основними джерелами викидів метану є енергетика, сільське господарство й оброблення відходів.

Джерела викидів метану (2021 р., мегатонни):

- водно-болотні угіддя: 194;
- сільське господарство: 141,1;

- енергія: 132,5;
- відходи: 73;
- інше: 39;
- спалювання біомаси: 7,3.

Зменшення цих викидів має вирішальне значення для боротьби зі зміною клімату.

Енергетична галузь, на яку припадає 19% викидів метану в ЄС, має найвищий потенціал для швидкого та ефективного, а також рентабельного скорочення.

У ЄС енергетична галузь відповідає за одну п'яту викидів метану (за винятком імпортованої викопної енергії). Ці викиди здебільшого спричинені видобутком, транспортуванням, розподілом і використанням таких видів викопного палива: масло, газ, вугілля.

Комісія представила пропозицію за новими правилами ЄС щодо скорочення викидів метану в енергетичній галузі в грудні 2021 року в рамках пакета «Fit for 55». Пропозиція спрямована на відстеження та скорочення викидів метану в енергетичній галузі. Текст унікальний та є вирішальним внеском у боротьбу зі зміною клімату.

Ця пропозиція впливає зі стратегічного бачення, викладеного в Стратегії ЄС щодо метану в 2020 році. На конференції ООН із питань клімату COP26 у 2021 році Європейський Союз, у партнерстві зі Сполученими Штатами, запустив Глобальну обіцянку щодо метану, згідно з якою понад 100 країн зобов'язалися скоротити свої викиди метану на 30% до 2030 року порівняно з рівнем 2020 року.

У грудні 2022 року Рада досягла згоди («загальний підхід») щодо цієї пропозиції. У листопаді 2023 року Рада та Європейський парламент попередньо погодили регламент. Офіційне прийняття обома інституціями потрібне для того, щоб правила стали законодавством ЄС.

Новий регламент також дасть змогу досягти негайного скорочення викидів за рахунок обмеження викидів метану в атмосферу на заводах, що працюють на викопному паливі.

Що передбачають нові правила ЄС?

1. Вимірювання та звітність:

- вимоги щодо вимірювання, звітування та перевірки викидів метану в енергетичній галузі;
- вимірювання повинні бути перевірені незалежними верифікаторами;

- регулярний моніторинг нафтогазовими компаніями свого обладнання для виявлення витоків і визначення потреб у ремонті;
- державні інвентаризації недіючих свердловин і вугільних шахт.

2. Зменшення викидів у ЄС:

- негайне скорочення шляхом обов'язкового виявлення та ремонту витоків, а також шляхом обмеження викидів метану на енергетичних установках (вентиляція та спалювання);
- плани пом'якшення наслідків державами-членами;
- заходи щодо скорочення викидів також для неактивних або покинутих ділянок видобутку.

3. Боротьба з імпортом енергоносіїв:

- інструменти глобального моніторингу для забезпечення прозорості викидів від імпорту викопного палива;
- зобов'язання відстежувати викиди від імпорту енергії.

Про інші пропозиції, включені в пакет «Fit for 55», а також про ризики та можливості України на шляху до кліматичної нейтральності читайте в наступному номері.

Марина Тимошенко,

інженер з охорони навколишнього природного середовища
промислового підприємства, консультант із питань екологічної
безпеки

№ 01 / 2024, січень / Розбираємо ситуацію

Виконання вимог ЗУ «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів»

Із листа до редакції

Допоможіть, будь ласка, розібратися на прикладі підприємства у виконанні вимог Закону України [«Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів»](#). Підприємство є оператором газорозподільчих систем та здійснює діяльність із розподілу природного газу. Відповідне підприємство має 5 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Стаціонарні джерела викидів знаходяться в межах промислового майданчика та зберігають свої просторові координати.

Запитання 1. Чи повинно підприємство подавати заяву на реєстрацію у Національному реєстрі та звіт оператора про викиди, якщо викиди в атмосферу забруднюючих речовин не перевищують порогових обсягів викидів забруднювачів ([додаток 2](#) ЗУ «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів») згідно з проведеними розрахунками, наведеними в дозволах на викиди ([п. 1 ч. 7 ст. 13](#) та [п. 1 ч. 1 ст. 17](#))?

Основним критерієм щодо необхідності реєстрації об'єкта у Національному реєстрі викидів та перенесення забруднювачів оператором є належність його виду діяльності до видів, наведених у [додатку 1](#) Закону України «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» від 20.09.2022 № 2614-IX (далі – ЗУ № 2614-IX) незалежно від порогових обсягів викидів забруднювачів.

Від річних порогових обсягів викидів забруднювачів (фактичних) залежить лише подальше подання звітності за зареєстрованим у реєстрі об'єктом. Водночас забруднювачі, викиди яких здійснюються на об'єктах в обсягах менших, ніж порогові значення, визначені [додатком 2](#) до ЗУ № 2614-IX, не включають у звіт.

Пояснення. Правові й організаційні засади створення та функціонування Національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів (далі – Реєстр) із метою забезпечення доступу громадськості до повних, узгоджених і достовірних даних про викиди та перенесення забруднювачів і відходів визначає [ЗУ № 2614-IX](#).

Дія цього Закону поширюється на операторів, які здійснюють види діяльності, визначені [додатком 1](#) ЗУ № 2614-IX, із зазначенням порогового значення виробничої потужності для цього виду діяльності на об'єкті, що належить їм на праві власності чи іншому речовому праві.

Отже, для початку суб'єкт господарювання повинен визначитися, чи належить його вид діяльності до видів діяльності, визначених [додатком 1](#) ЗУ № 2614-IX.

У разі належності до одного із зазначених у [додатку 1](#) ЗУ № 2614-IX видів діяльності, суб'єкт господарювання (оператор) здійснює певні дії.

Дія 1. Реєстрація об'єкта

У [ст. 16 ЗУ № 2614-IX](#) наголошено на тому, що оператор зобов'язаний подати до уповноваженого органу заяву та відомості, визначені порядком ведення Реєстру, необхідні для реєстрації об'єкта, протягом 30 календарних днів:

- із дня прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта;
- із дня початку провадження на об'єкті одного або декількох видів діяльності, визначених переліком видів діяльності, із дотриманням вимог законів про електронний документообіг та електронні довірчі послуги.

Щодо об'єктів, які на день набрання чинності ЗУ № 2614-IX вже експлуатуються оператором, відповідно до [п. 3 розділу VII](#) ЗУ № 2614-IX, оператор зобов'язаний подати до уповноваженого

органу документи, необхідні для реєстрації об'єкта у Реєстрі, протягом шести місяців із дня набрання чинності Закону (тобто до 08.04.2024 року).

[Порядок ведення Національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів](#) затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2023 № 560 (далі – Порядок № 560).

Згідно з [п. 23](#) Порядку № 560 для здійснення державної реєстрації об'єкта оператор подає заяву про проведення державної реєстрації об'єкта в Реєстрі за формою згідно з [додатком 1](#) та відомості про об'єкт для державної реєстрації його в Реєстрі згідно з [додатком 2](#).

Дія 2. Звітування

У разі перевищення річних порогових обсягів викидів забруднювачів, наведених у [додатку 2](#) ЗУ № 2614-IX, під час провадження на об'єкті одного або більше видів діяльності, визначених переліком видів діяльності, оператор зобов'язаний скласти та подати звіт оператора до уповноваженого органу разом із заявою про прийняття звіту оператора не пізніше 31 березня року, наступного за звітним.

Згідно зі [ст. 17 ЗУ № 2614-IX](#) оператор зобов'язаний включити до звіту оператора такі дані про викиди та перенесення забруднювачів і відходів, що здійснювалися на об'єкті у звітному році в результаті провадження одного або декількох видів діяльності, визначених переліком видів діяльності:

- викиди забруднювачів в атмосферне повітря, води або землю в обсязі, що перевищує порогові обсяги викидів, визначені переліком забруднювачів;
- перенесення за межі промислового майданчика небезпечних відходів в обсязі, що перевищує 2 тонни на рік, або інших відходів в обсязі, що перевищує 2 тисячі тонн на рік, для проведення операцій з відновлення або видалення відходів, окрім таких операцій із видалення відходів, як обробка ґрунту (зокрема біохімічний розклад рідких чи мулових відходів у ґрунті тощо) та закачування на глибину (зокрема вприскування відходів відповідної консистенції у свердловини, соляні куполи природних резервуарів);
- перенесення за межі промислового майданчика забруднювачів у зворотних (стічних) водах, призначених для очищення, в обсязі, що перевищує порогові обсяги викидів, визначені переліком забруднювачів.

Згідно з [п. 26](#) Порядку № 560 оператор подає заяву про прийняття звіту за формою згідно з [додатком 5](#) та звіт оператора за формою, затвердженою [наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13.04.2023 № 221](#).

Згідно з [п. 2](#) Інструкції щодо заповнення форми Звіту оператора про викиди та перенесення забруднювачів і відходів, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13.04.2023 № 221 (далі – Інструкція № 221), оператор заповнює Звіт оператора через електронний кабінет користувача Єдиної екологічної платформи «ЕкоСистема» шляхом внесення даних у форму Звіту оператора після проходження ним електронної ідентифікації та автентифікації.

Запитання 2. Якщо один із забруднювачів (можливо на майбутнє) буде перевищувати порогові значення [\(додаток 2\)](#), то лише за перевищенням забруднювачем подавати звіт [\(п. 6 ч. 3 ст. 17\)](#)?

Дані про викиди подають для кожного забруднювача, що перевищує порогові обсяги викидів. Водночас забруднювачі, викиди яких здійснюються на об'єктах в обсягах менших, ніж порогові значення, визначені [додатком 2](#) до ЗУ № 2614-ІХ, не включають у звіт.

Пояснення. У [п. 6 ч. 3 ст. 17](#) ЗУ № 2614-ІХ, про який ідеться у запитанні, наголошено на тому, що звіт оператора повинен містити дані про обсяг кожного забруднювача, щодо якого необхідно подавати звіт оператора відповідно до переліку забруднювачів, що міститься у викидах, здійснених на об'єкті у звітному році.

Водночас [п. 1 ч. 1 ст. 17](#) ЗУ № 2614-ІХ конкретизує обов'язок оператора включити до звіту оператора лише дані про викиди та перенесення забруднювачів і відходів, що здійснювалися на об'єкті у звітному році в результаті провадження одного або декількох видів діяльності, визначених переліком видів діяльності в обсязі, що перевищує порогові обсяги викидів, визначені переліком забруднювачів.

Порядок заповнення форми Звіту оператора про викиди та перенесення забруднювачів і відходів визначено в [Інструкції № 221](#).

Як уже зазначали вище, оператор заповнює Звіт оператора через електронний кабінет користувача Єдиної екологічної платформи «ЕкоСистема» шляхом внесення даних у форму Звіту оператора після проходження ним електронної ідентифікації та автентифікації.

Водночас форма Звіту оператора (а саме п. 1, 2, 3 розділу II «Дані про викиди та перенесення забруднювачів і відходів») передбачає лише необхідність внесення даних про викиди (залежно від середовища – атмосферне повітря, вода, земля) для кожного забруднювача, що перевищує порогові обсяги викидів.

Запитання 3. Дозволені методики отримання даних для звіту – це ті, що зазначені у дозволі на викиди ([п. 9 ч. 3 ст. 17](#))?

Доцільно з цього приводу зробити запит до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля).

Пояснення. Відповідно до термінології [ЗУ № 2614-IX](#):

”

дозволені методики – методики вимірювань або розрахунків обсягів забруднювачів і відходів у викидах та перенесеннях забруднювачів і відходів, визначені нормативно-правовими актами або нормативними документами, на які існують відповідні посилання в нормативно-правових актах, що використовуються операторами під час складання звіту оператора та уповноваженим органом – для визначення обсягу викидів, що здійснюються дифузними джерелами.

У [п. 6 ч. 1 ст. 7](#) ЗУ № 2614-IX наголошено на тому, що до повноважень уповноваженого органу у сфері реєстрації викидів та перенесення забруднювачів і відходів належить опублікування переліку дозволених методик. Також інформація про посилання на дозволені методики, що використовуються оператором та уповноваженим органом для визначення обсягу забруднювачів, і порядок їх використання із зазначенням випадків, коли допускається використання методу оцінки для визначення обсягів забруднювачів та/або відходів, відповідно до [п. 5 ч. 2 ст. 23](#) ЗУ № 2614-IX повинна міститися у методичних рекомендаціях у сфері реєстрації викидів та перенесення забруднювачів і відходів, що затверджуються уповноваженим органом.

Однак методичні рекомендації досі є незатвердженими, а перелік дозволених методик не опублікований.

Запитання 4. Якщо неорганізоване джерело викиду не має дозволу на викиди та розташоване поза межами промислового майданчика, то потрібно включати дані про нього у звіт і за якою методикою розраховувати відповідні викиди ([ч. 4 ст. 17](#))?

До звіту включають дані про викиди забруднювачів лише у межах промислового майданчика.

Пояснення. Зверніть увагу на термінологію [ЗУ № 2614-IX](#):

”

об'єкт – одна або кілька установок, на яких провадиться один або більше видів діяльності відповідно до переліку видів діяльності, визначених [додатком 1](#) до цього Закону, що розташовані на одному промисловому майданчику та експлуатуються одним оператором;

промисловий майданчик – частина земної поверхні з визначеним місцем розташування (географічними координатами), на якій розташовано об'єкт.

Відповідно до [ч. 4 ст. 17](#) ЗУ № 2614-IX дані про викиди забруднювачів в атмосферне повітря, води або землю, що включають до звіту оператора, повинні містити всі викиди з усіх установок, а також всі викиди з неорганізованих стаціонарних джерел викиду, **розташованих у межах промислового майданчика**.

Запитання 5. У [ч. 5 ст. 17](#) мають на увазі викиди, які перевищують дозволені (згідно з дозволом), які перевищують порогові обсяги (згідно з [додатком 2 ЗУ](#)), або які є більшими, ніж це передбачено технологічним процесом?

У [ч. 5 ст. 17](#) ЗУ № 2614-IX йдеться про те, що дані, які включають у звіт оператора, визначені пунктами [6 – 8 ч. 3 цієї статті](#), повинні включати дані про загальний обсяг викидів та перенесення забруднювачів і відходів за межі промислового майданчика, що є результатом провадження виду або видів діяльності, визначених переліком видів діяльності, та здійснюється на об'єкті, зокрема про наднормативні, залпові, аварійні викиди.

Тобто до звіту включають дані про забруднювачів, викиди яких здійснюються на об'єктах в обсягах більших, ніж порогові значення, визначені [додатком 2](#) до ЗУ №2614-IX. Водночас під час розрахунку загального обсягу кожного забруднювача слід враховувати (просумувати) всі викиди цього забруднювача з усіх установок, а також наднормативні, залпові, аварійні викиди тощо. І вже залежно від того, більший чи менший загальний обсяг від порогових значень, – включити цей обсяг у звіт.

Запитання 6. Чому метан згідно з [додатком 2 ЗУ](#) позначено як забруднювач, хоча відповідно до [ПКМУ від 29.11.2001 р. № 1598](#) метан не належить до найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню?

По-перше, Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню»](#) від 29.11.2001 р. № 1598 (далі – ПКМУ № 1598) не стосується [ЗУ № 2614-IX](#), а тим паче не має суперечностей, адже ці нормативно-правові акти мають різне покликання.

Пояснення. [ЗУ № 2614-IX](#) спрямований на забезпечення доступу громадськості до повних, узгоджених і достовірних даних про викиди та перенесення забруднювачів і відходів.

Метою ж [ПКМУ № 1598](#) є забезпечення виконання ст. 11 Закону України [«Про охорону атмосферного повітря»](#) від 16.10.1992 р. № 2707-XII (далі – ЗУ № 2707-XII) щодо регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарних джерел шляхом отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Єдиний механізм проведення робіт, пов'язаних із видачею, відмовою у видачі, анулюванням, переоформленням, зупиненням і поновленням дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, та обліку суб'єктів господарювання, які отримали такі дозволи, встановлює [Порядок проведення робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку суб'єктів господарювання, які отримали такі дозволи](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 302 (далі – Порядок № 302).

Відповідно до [п. 8 Загальних питань](#) Порядку № 302 для отримання дозволу на викиди суб'єкт господарювання готує документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, оформлені відповідно до вимог, затверджених Міндовкіллям, із урахуванням даних інвентаризації викидів.

У п. 9 Розділу II [Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами](#), затвердженої наказом Міндовкілля від 27.06.2023 р. № 448 (далі – Інструкція № 448) зазначено, що у відомостях щодо виду та обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами наводять дані, які отримані в результаті проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на об'єкті/промислому майданчику, шляхом систематизації інформації стосовно розміщення джерел утворення та викидів, видів і кількості забруднюючих речовин, що надходять з таких джерел в атмосферне повітря, пилогазоочисного обладнання, а також даних, які

є складовою документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, і наведені у [п. 18 цього розділу](#), а саме:

- перелік найбільш поширених забруднюючих речовин та їх обсяги, викиди яких підлягають регулюванню та за якими здійснюється державний облік;
- перелік небезпечних забруднюючих речовин та їх обсяги, викиди яких підлягають регулюванню та за якими здійснюється державний облік;
- перелік інших забруднюючих речовин та їх обсяги, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами об'єкта/промислового майданчика;
- перелік забруднюючих речовин та їх обсяги, для яких не встановлені гігієнічні регламенти допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць.

Тобто у дозволі на викиди лише для забруднюючих речовин, викиди яких підлягають регулюванню, встановлюються дозволені обсяги, однак документи на підставі яких підприємство отримує цей дозвіл, повинні включати усі без виключення забруднюючі речовини, що надходять з його джерел викидів в атмосферне повітря.

У [ст. 10 ЗУ № 2707-XII](#) наголошено на обов'язку суб'єктів господарювання, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних та біологічних факторів на його стан, здійснювати контроль за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря організованими та неорганізованими стаціонарними джерелами викидів, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік без зазначення конкретики, що це стосується лише викидів, які підлягають регулюванню, **тобто усіх без виключення**.

По-друге, відповідно до термінології [ЗУ № 2614-IX](#):

”

забруднювач – забруднююча речовина або група речовин, що через свої властивості можуть мати негативний вплив на довкілля або здоров'я людини в результаті їх потрапляння в довкілля.

Метан (CH₄) згідно із Законом України [«Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»](#) від 12.12.2019 р. № 377-IX (далі – ЗУ № 377-IX) належить до парникових газів, які поглинають та випромінюють інфрачервоне випромінювання, що призводить до незворотних наслідків, таких як зміна клімату та глобальне потепління.

У зв'язку з підписанням та ратифікацією [Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-](#)

[членами, з іншої сторони \(далі – Угода\)](#), Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації окремих положень законодавства та стандартів Європейського Союзу (далі – ЄС).

Так, Додаток ХХХ до Глави 6 «Навколишнє середовище» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди містить зобов'язання для України поступово наблизити своє законодавство до законодавства ЄС, зокрема імплементувати Директиву № 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у рамках Співтовариства та внесення змін і доповнень до Директиви № 96/61/ЄС із змінами і доповненнями, внесеними Директивою № 2004/101/ЄС, зокрема шляхом створення системи моніторингу, звітності, здійснення перевірок і належного впровадження, а також процедури консультацій із громадськістю.

Інші запитання будуть опубліковані в наступному номері.

ВАМ ТАКОЖ БУДЕ ЦІКАВО

Юлія Георгієва,

промисловий еколог, інженер з охорони навколишнього середовища

№ 01 / 2024, січень / Шпаргалка для еколога

Ведемо облік відходів: корисна інформація

У ЗУ [«Про управління відходами»](#) зазначено:

”

відходи – будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися.

Суб'єкти господарювання, які в результаті господарської діяльності є утворювачами та/або власниками відходів, зобов'язані вести облік за обсягом, кодом і найменуванням, джерелами утворення відходів, здійсненням операцій з управління відходами ([абз. 2 част. 1 ст. 47](#) ЗУ «Про управління відходами»).

У [част. 2 ст. 16](#) окреслені зобов'язання утворювачів відходів, серед яких:

”

б) вести облік відходів, що утворилися в результаті їхньої діяльності, та подавати відповідну звітність.

Хто має вести облік відходів?

На підприємстві облік відходів веде відповідальна особа, яку визначають наказом по підприємству за ведення цього обліку, тобто еколог чи інша посадова особа підприємства.

Які відходи підлягають обліку?

Обліку підлягають усі відходи, утворені, зібрані, перевезені й оброблені на території України ([абз.1 част.1 ст. 47](#) ЗУ «Про управління відходами»).

Як потрібно вести облік?

Періодичність/порядок ведення/форму, у якій будуть вести облік відходів, **визначає суб'єкт господарювання, оскільки наразі типова форма відсутня.**

Порядок ведення обліку відходів не затверджено. Що це означає?

Ведуть форму в електронному вигляді у довільній формі.

Подаємо невеличку інструкцію з ведення обліку.

1. Найменування підприємства зазначають відповідно до установчих документів суб'єкта господарювання.
2. Облік відходів ведуть щомісячно/щоквартально.
3. У графах 1, 2 зазначають код і найменування відходу відповідно до [Національного переліку відходів](#) (ПКМУ від 20.10.2023 р. № 1102).
4. У графах 4, 5, 6 наводять обсяги утворених відходів і залишок на кінець періоду, кількість переданих відходів на оброблення/захоронення/видалення суб'єктам у сфері управління відходами.
5. У графі 7 зазначають суб'єкта у сфері управління відходами.
6. У графі 8 зазначають інформацію про передачу відходів.

Хто перевірятиме журнал обліку?

Контроль за веденням обліку відходів проводить Державна екологічна інспекція.

Чим загрожує відсутність журналу?

Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів із порушенням установлених строків, а так само порядку подання такої звітності **тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 4 542 грн до 7 570 грн) (ст. 82¹ «Кодексу України про адміністративні правопорушення»).**

Із метою виконання вимог законодавства пропонуємо такий варіант ведення обліку відходів:

[Журнал обліку відходів](#)

Марина Тимошенко,

інженер з охорони навколишнього природного середовища
промислового підприємства, консультант із питань екологічної
безпеки

№ 01 / 2024, січень / Практикум еколога

15 тестових завдань щодо процедури оцінки впливу на довкілля

Щодня ми бачимо, як набирає обертів реформа природоохоронного законодавства. Сьогоднішня вчить нас швиденько адаптуватися до змін, тримати руку на пульсі, бути більш професійними, здобувати нові навички та постійно навчатися.

Виникає логічне запитання: як усе встигнути, правильно розтлумачити та засвоїти нововведення й не пропустити щось у край важливе?

Саме з метою привернення уваги до важливих змін природоохоронного законодавства пропонуємо Вам один з інструментів самоконтролю – тематичне тестування, яке дасть змогу визначити ступінь і рівень засвоєння окремих понять і зрозуміти прогалини у знаннях щодо нових процедур, процесів, дій тощо.

Тести створено за допомогою гугл-форм. Подаємо невелику шпаргалку з використання.

Коментарі щодо користування застосунком

1. Нижче перед Вами вікно тестування. Якщо бачите сіре тло, натисніть синю кнопку «Always for Google Docs».
2. Усі запитання позначені червоною зірочкою.
3. Це означає, що вони обов'язкові та пропустити їх не можна.

4. Перше віконце – поле для вказування електронної пошти.
Ви **можете вказати власну пошту**, куди після завершення тестування Вам надійде повідомлення з результатом. Якщо тестування проводить голова екологічної служби серед працівників, **можна вказувати пошту екзаменатора**, якому надійдуть усі відповіді.
5. Указування ПІБ та посади спростить збір відповідей і полегшить ідентифікацію респондентів.
6. Далі – блок запитань. У деяких віконцях можливі кілька правильних відповідей.
7. Наприкінці натисніть кнопку «Надіслати».

Бажаємо успіхів!

[За потреби завантажуйте тести у форматі MS Word](#)

Розпочати тестування